

Udskrift af retsbogen

DOM

Afsagt den 19. juli 2019 i sag nr. BS 31C-2382/2013:

Martinus Idealfond
CVR.nr. 2003 3878
Mariendalsvej 94-96
2000 Frederiksberg

mod

Kosmologisk Information
CVR.nr. 12139101
Klintvej 104, Klint
4500 Nykøbing Sjælland

og

Kosmologisk Information v/Ruth Olsen
CVR.nr. 17398954
Klintvej 104, Klint
4500 Nykøbing Sjælland

og

www.martinus-webcenter.dk
v/Søren Ingemann Larsen
Vesterled 35, st.
2100 København Ø

og

Fonden Det Tredie Testamente
The Third Testament Foundation
CVR.nr. 29146721
Vestre Gade 6 A
2605 Brøndby

og

Livets skole i Åndsvidenskab v/Jan Langekær
Vestre Gade 6 A
2605 Brøndby

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagen, der er anlagt den 29. maj 2013, vedrører det spørgsmål, om de sagsøgte under denne sag, Åndsvidenskabsforlaget v/Kurt Christiansen, herefter Åndsvidenskabsforlaget, Kosmologisk Information og Kosmologisk Information v/Ruth Olsen, herefter samlet Kosmologisk Information, www.martinus-webcenter.dk v/Søren Ingemann Larsen, herefter www.martinus-webcenter.dk, Fonden Det tredje Testamente/The Third Testament Foundation, herefter DTT, og Livets skole i Åndsvidenskab v/Jan Langekær, herefter Livets Skole, har krænket ophavsrettigheder tilhørende sagsøger, Martinus Idealfond, i relation til næmere angivet værker af Martinus Thomsen, herefter Martinus, og i bekræftende tilfælde fastsættelse af eventuel økonomisk vederlag, godtgørelse og erstatning for krænkelserne samt om andre kompenserende handlinger.

Ved deldom af 11. december 2014 traf retten afgørelse i relation til en række af sagens spørgsmål, herunder om de sagsøgte har krænket sagsøgers opavsretlige rettigheder.

Under den del af sagen, som afgøres ved denne dom, har sagsøger nedlagt følgende påstande:

1. Kosmologisk Information, DTT og Livets Skole skal endeligt fjerne de ulovlige eksemplarer af Det Tredje Testamente, som henholdsvis Kosmologisk Information, DTT og Livets Skole er ansvarlig for, fra handelen samt udlevere disse eksemplarer til sagsøger.

2. Principalt:

Kosmologisk Information, martinus-webcenter.dk, DTT og Livets Skole skal in solidum med Åndsvidenskabsforlaget til sagsøger betale 1.000.000 kr. med tillæg af sædvanlig procesrente fra sagens anlæg til betaling sker.

Subsidiært:

Kosmologisk Information, martinus-webcenter.dk, DTT og Livets Skole skal sammen med Åndsvidenskabsforlaget til sagsøger betale 1.000.000 kr. med tillæg af sædvanlig procesrente fra sagens anlæg til betaling sker.

3. Kosmologisk Information, martinus-webcenter.dk, DTT og Livets Skole skal for egen regning offentliggøre Københavns Byrets deldom af 11. december 2014 samt den endelige dom.

De sagsøgte har i det hele nedlagt frifindespåstand.

Sagen afgøres særskilt i relation til Åndsvidenskabsforlaget ved dom, der afsiges samtidig med denne dom.

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

Oplysningerne i sagen

Af rettens deldom af 11. december 2014 fremgår:

"...

Sagsøger, Martinus Idealfond, benævnes i det følgende "Martinus Institut".

...

Martinus Institut har under sagen nedlagt følgende påstande:

- 1.1 Åndsvidenskabsforlaget
 - 1.1.1 Åndsvidenskabsforlaget skal anerkende at have været uberettiget til at udnytte sagsøgers ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved eksemplarfremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden.
 - 1.1.2 Åndsvidenskabsforlaget skal ophøre med at eksemplarfremstille og tilgængeliggøre eksemplarer af *Det Tredje Testamente* til almenheden.
 - 1.1.3 Åndsvidenskabsforlaget skal til sagsøger betale vederlag, erstatning og godtgørelse med tillæg af sædvanlig procesrente fra sagens anlæg til betaling sker.
 - 1.1.4 Åndsvidenskabsforlaget skal endeligt fjerne de ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, som Åndsvidenskabsforlaget er ansvarlig for, fra handelen samt udlevere disse eksemplarer til sagsøger.
 - 1.1.5 Åndsvidenskabsforlaget skal for egen regning offentliggøre den endelige dom.
- 1.2 Kosmologisk Information
 - 1.2.1 Kosmologisk Information skal anerkende at have været uberettiget til at udnytte sagsøgers ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved tilgængeliggørelse for almenheden.

- 1.2.2 Kosmologisk Information skal ophøre med at tilgængeliggøre eksemplarer af *Det Tredje Testamente* til almenheden.
- 1.2.3 Kosmologisk Information skal til sagsøger betale vederlag, erstatning og godtgørelse med tillæg af sædvanlig procesrente fra sagens anlæg til betaling sker.
- 1.2.4 Kosmologisk Information skal endeligt fjerne de ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, som Kosmologisk Information er ansvarlig for, fra handelen samt udlevere disse eksemplarer til sagsøger.
- 1.2.5 Kosmologisk Information skal for egen regning offentliggøre den endelige dom.
- 1.3 www.martinus-webcenter.dk
- 1.3.1 www.martinus-webcenter.dk skal anerkende at have været uberettiget til at udnytte sagsøgers ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved tilgængeliggørelse for almenheden ved offentlig fremførelse.
- 1.3.2 www.martinus-webcenter.dk skal anerkende uberettiget at have medvirket til at udnytte sagsøgers ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved tilgængeliggørelse for almenheden.
- 1.3.3 www.martinus-webcenter.dk skal ophøre med for almenheden at tilgængeliggøre eksemplarer af *Det Tredje Testamente* ved offentlig fremførelse, og i den forbindelse skal www.martinus-webcenter.dk fjerne ulovlige eksemplarer uploadet på internettet.
- 1.3.4 www.martinus-webcenter.dk skal ophøre med sin medvirken til tilgængeliggørelse for almenheden ved spredning af eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, og i den forbindelse skal www.martinus-webcenter.dk fjerne henvisningen på <http://www.martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html> til Kosmologisk Informations salg af ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*.
- 1.3.5 www.martinus-webcenter.dk skal ophøre med sin medvirken til tilgængeliggørelse for almenheden ved offentlig fremførelse af ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, og i den forbindelse skal www.martinus-webcenter.dk fjerne linket til DTT's hjemmeside (<http://www.martinus-webcenter.dk/martinus-fore>

drag.html), hvor DTT tilbyder gratis download af 77 lydfiler med Martinus' foredrag.

- 1.3.6 www.martinus-webcenter.dk skal til sagsøger betale vederlag, erstatning og godtgørelse med tillæg af sædvanlig procesrente fra sagens anlæg til betaling sker.
- 1.3.7 www.martinus-webcenter.dk skal for egen regning offentliggøre den endelige dom.
- 1.4 DTT og Livets Skole
 - 1.4.1 DTT og Livets Skole skal anerkende at have været uberettiget til at udnytte sagsøgers ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden.
 - 1.4.2 DTT skal anerkende uberettiget at have medvirket til at udnytte *Det Tredje Testamente* ved tilgængeliggørelse for almenheden.
 - 1.4.3 DTT og Livets Skole skal ophøre med eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, og i den forbindelse skal DTT fjerne ulovlige eksemplarer i form af lydfiler uploadet via dette link: <http://det-tredie-testamente.dk/forfatteren/foredrag>.
 - 1.4.4 DTT skal ophøre med sin medvirken til tilgængeliggørelse for almenheden af ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, og i den forbindelse skal DTT fjerne henvisningen til <http://martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html> på forsiden af www.det-tredie-testamente.dk.
 - 1.4.5 DTT og Livets Skole skal til sagsøger betale vederlag, erstatning og godtgørelse med tillæg af sædvanlig procesrente fra sagens anlæg til betaling sker.
 - 1.4.6 DTT og Livets Skole skal endeligt fjerne de ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, som DTT og Livets Skole er ansvarlig for, fra handelen samt udlevere disse eksemplarer til sagsøger.
 - 1.4.7 DTT og Livets Skole skal for egen regning offentliggøre den endelige dom.

Martinus Instituts påstande nr. 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, 1.2.2, 1.3.1, 1.3.2, 1.3.3, 1.3.4, 1.3.5, 1.4.1, 1.4.2, 1.4.3 og 1.4.4 er udskilt til særskilt afgørelse, jf. retsplejelovens § 253, og afgøres ved denne dom.

De sagsøgte har nedlagt påstand om frifindelse.

Det er under sagen ubestridt, at de sagsøgte har udgivet, henholdsvis medvirket til at udgive, og/eller tilgængeliggjort værket *Det Tredje Testamente* som beskrevet i påstandene, dog således at det bestrides, at DTT, Livets Skole eller Jan Langekær personligt er ansvarlige for indhold på hjemmesiden www.det-tredie-testamente.dk.

Når bortses fra nogle lydfiler med Martinus' foredrag, har de sagsøgte som begrundelse for, at ophavsretten ikke er krænket, alene gjort gældende, at de sagsøgtes eksemplarfremsstilling og tilgængeliggørelse af Martinus' værk er berettiget i medfør af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 og 10.

Denne sag handler herefter i det væsentlige om, hvorvidt de sagsøgte med henvisning til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 og 10 har været berettiget til at udgive, henholdsvis medvirke til at udgive, og/eller tilgængeliggøre Martinus' værk *Det Tredje Testamente* som beskrevet i påstandene. Der er desuden spørgsmål om, hvorvidt nogle lydfiler med Martinus' foredrag er omfattet af ophavsretslovens beskyttelse, og om Fonden Det Tredie Testamente og Livets Skole i Åndsvidenskab v/ Jan Langekær er ansvarlige for det omhandlede indhold på hjemmesiden www.det-tredie-testamente.dk.

Oplysningerne i sagen

Martinus, der levede fra 1890 til 1981, er forfatter til det samlede værk *Det Tredje Testamente*. Under denne fællestitel er udgivet bl.a. hovedværket *Livets Bog* (bind I-VII) samt *Det evige verdensbillede* (bog 1-3), *Logik*, *Bisættelse* og en række småbøger. Martinus holdt også en lang række foredrag.

Af fundatsen for Martinus Idealfond, dateret 20. september 2001, fremgår bl.a. følgende:

- ”§ 1 **Navn og hjemsted**
Stk. 1 Fondens navn er ”Martinus Idealfond”. Den fører tillige navnet ”Martinus Åndsvidenskabelige Institut”.
- (...)
- § 2 **Struktur**
Stk. 1 Fonden er en selvejende, almennyttig institution. Den er en ikke-erhvervsdrivende fond.
- Stk. 2 Fonden må ikke gøres til genstand for foreningsdannelse eller nogen anden form for medlemskab.
- § 3 **Formål**
Stk. 1 Hovedformålet med Martinus værker er:
Udvikling af åndsfrihed, tolerance, humanitet og kærlighed til alle leven-

de væsener”

(Livets Bog, stk. 117)

Formålet er således at fremme verdensfreden overalt på jorden.

- Stk. 2 I hele sin virksomhed og med alle de midler, der står til dens rådighed, skal Fonden udelukkende tjene følgende almennyttige formål:
 Bevare Martinus’ samlede værker uændret, som de foreligger fra hans side
 Oplyse om disse værker, og
 Gøre disse værker tilgængelige for interesserede, herunder ved publicering, oversættelse og undervisning i betryggende form og ved uddelinger og tilskud til disse aktiviteter.

(...)

§ 4 Oprettelse og kapitalforhold

(...)

- Stk. 3 Fonden er eneindehaver af den fuldstændige ophavsret og copyright til Martinus’ samlede værker i henhold til gavebrev af 18. juni 1980.

(...)

Af gavebrev af 18. juni 1980, der er underskrevet af Martinus, fremgår bl.a. følgende:

”G a v e b r e v

Undertegnede forfatter Martinus Thomsen, Mariendalsvej 94-96, 2000 København F, skænker herved til Martinus Institut, der har samme bopæl, ophavsretten til samtlige mine forfatterrettigheder og øvrige rettigheder af personlig art, som jeg ikke allerede har skænket til instituttet, uanset hvorledes værdierne fremtræder.

Overdragelsen omfatter alle fremtidige litterære arbejder, udkast til nye arbejder og arbejder under forberedelse, alle excerpter, henvisninger, notater, korrespondance, bilag, kort, tegninger og øvrigt materiale, samt retten til at færdiggøres ikke afsluttede arbejder.

Overdragelsen omfatter retten til at udnytte mine arbejder, således som ophavsretten normalt giver indehaveren rettigheder.

Samtidig skænker jeg til instituttet mit bibliotek og mine samlinger af periodiske tidsskrifter og lignende.

Hvad jeg hidtil har skænket instituttet af forfatterrettigheder, giver instituttet tilsvarende beføjelser som foranført i nærværende gavebrev. (...)

Den 3. marts 2006 afholdt rådet for Martinus Institut et møde med Søren Ingemann Larsen. Af et referat, som ikke blev forelagt Søren Ingemann Larsen til godkendelse, og hvis indhold bestrides af denne, fremgår:

”På møde med Søren Ingemann-Larsen aftalt, at der i stedet for den tidligere drøftede tilrettede basisudgave af de enkelte værker stiles mod en enklere løsning, som består i at tilbyde særligt interesserede en udgave, som svarer til den trykte førsteudgave. Tilbuddet kan dels omfatte en elektronisk udgave baseret på den indscannede version af førsteudgaven, men det undersøges tillige, om der foreligger et antal overskydende førsteudgaver i den oprindelige trykte form, som vil kunne tilbydes mennesker, som måtte have en særlig interesse i at erhverve dem. Behovet/interessen vurderes på nuværende tidspunkt at være meget lille, men hvis der med tiden måtte vise sig et større behov, som kan give et økonomisk grundlag for et fotografisk optryk af nogle førsteudgaver, vil dette blive overvejet nærmere.”

I december 2007 skrev Søren Ingemann Larsen om problemstillingen i maga-

sinet ”Den ny verdensimpuls” bl.a.:

”Enhver seriøs Martinusforsker vil ikke nøjes med en bearbejdet udgave, men ønsker og har krav på at kunne føle sig fuldstændig tryk ved, at den udgave, vedkommende har for sig, er den fuldtud originale. Dette krav tilgodeses ikke med den nuværende udgivelsespolitik, og den bør derfor ændres.

Det er uundgåeligt, at der før eller siden vil blive stillet krav om, at den originale tekst vil være let tilgængelig for enhver interesseret, så meget desto mere som dens forfatter som nævnt klart selv har ønsket dette. Det ville være mest betryggende og samtidig godt for Rådets videnskabelige renommé, hvis det var Martinusinstituttet og Rådet, som jo har ophavsretten i hvert fald et stykke tid endnu, der forestod en sådan udgivelse. Og jo før jo bedre.”

I et svar i samme magasin skrev rådet for Martinus Institut bl.a. følgende:

”(…) Vi vil nævne, at der tidligere har været en indgående dialog med ham om de spørgsmål, som rejses i indlægget, og vores holdning er, at der skal findes løsninger på de behov Søren peger på, sideløbende med at vi fortsat sørger for udgivelse af fremtidsrettede udgaver såvel af de danske som de udenlandske bøger.

I dag er situationen den, at Instituttet udover de nævnte originalmanuskripter er langt fremme med også at sikre digitale versioner både af de trykte førsteudgaver og alle efterfølgende udgivelser af de enkelte værker. Instituttets hovedopgave med at sikre bevarelsen af det historiske danske kildemateriale løses således i en langt mere veldokumenteret form, end det tidligere har været teknisk muligt. Alle der har spørgsmål til dette materiale er velkomne til at kontakte Instituttet.

Men som vi forstår Søren Ingemann, så har han det særlige ønske specielt til de danske bøger, at det ikke kun er selve indholdet der skal bibeholdes uændret, men også den ydre præsentationsform, dvs. sideopsætning, sidenummerering, layout, skrifttype, retskrivning mv.

Det er ikke en helt enkel opgave, fordi trykning af alle bøger i dag baseres på den digitale tryksteknik med de opsætnings- og formatmæssige ændringer, det medfører. Det er heller ikke så enkelt at fastslå, hvilke udgaver der i så fald skulle være uændrede, fordi Martinus i lighed med andre forfattere har foretaget rettelser og indholdsmæssige ændringer i korrektoren både i forbindelse med de trykte førsteudgaver og ved senere genudgivelser i hans levetid. Vi er dog sammen med Søren nået frem til, at vi gerne vil stille mod at gøre de trykte førsteudgaver tilgængelige. Instituttet har i dag nogle få ekstra eksemplarer af disse udgaver, som kan tilbydes særligt interesserede. Hvis der med tiden viser sig et økonomisk bæredygtigt behov for at lave egentlige fotografiske genoptryk af disse historiske tekster, vil der også være mulighed for det. Det er dog en ret omfattende opgave, som vi behøver tid og ressourcer til.

(…)

Hovedpunktet ved udgivelse af bøgerne er altid, at indholdet af teksterne så absolut bevares uændret. Ingen skal være i tvivl om, at værkerne til stadighed fremstår autentisk med det indhold, som den kosmiske bevidste Martinus indskrev i dem. Det gælder også ved oversættelse af værkerne, at de indholdsmæssigt søges holdt så tæt på originalen som muligt. Men når teksterne omsættes til et andet sprog, bliver den ydre præsentationsform helt naturligt ændret og moderniseret, fordi tekstmængden normalt ikke passer med den danske, man bruger måske anden tryksteknik, man bruger det pågældende sprogs moderne retskrivning og man forsøger jo ikke at overføre trykfejl ol. til et andet sprog. Hovedlinjen fra Instituttet er derfor, at når det gælder selve formatet for værkerne, så skal såvel de danske som de udenlandske læsere så vidt muligt have dem tilbudt i den samme retskriv-

ningsmæssigt opdaterede og fremtidsrettede form, som også udnytter mulighederne i den nye digitale verdens teknik. Det skal ikke være sådan, at kun de udenlandske læsere tilbydes den moderne form og de danske læsere kun en historisk form. Men ved siden af det er der som nævnt mulighed for, at særligt interesserede kan få adgang til bøger i den historiske form, der blev benyttet ved den trykte danske førsteudgave af de enkelte værker.

I vores uddybende redegørelse vil vi nærmere belyse arbejdet med værkerne, herunder brugen af rettelseslister som dokumenterer alle registrerede småændringer fra udgave til udgave, inkl. de uundgåelige banale trykfejl der opstår når store tekstmængder behandles manuelt, som det er sket gennem alle årene frem til den digitale tidsalder.(...)”

Ved brev af 27. marts 2009 skrev rådet for Martinus Institut til Søren Inge-mann Larsen med kopi til Thorsten Dreijer og Kurt Christiansen som ansvarlige for hjemmesiden www.martinus-media.dk og gjorde opmærksom på, at upload af elektroniske kopier af bl.a. trykte førsteudgaver af *Livets Bog*, *Det evige verdensbillede*, *Logik*, *Bisættelse*, 28 mindre bøger, symboler og et stort antal artikler på hjemmesiden uden forhåndskontakt med eller tilladelse fra instituttet udgjorde en krænkelse af instituttets ophavsret. Brevet blev besvaret af Kurt Christiansen ved brev af 13. april 2009. Det fremgår af bilag P, at værkerne var uploadet den 26. december 2008.

I juni 2009 gjorde Martinus Institut originalmanuskripterne til *Livets Bog* tilgængelige på instituttets hjemmeside i en form, der muliggjorde læsning, men ikke download. Førsteudgaven af *Livets Bog* blev på tilsvarende vis gjort tilgængelig for læsning på instituttets hjemmeside i oktober 2009.

Den 10. februar 2010 modtog Martinus Institut som gave fra Ruth Olsen nogle eksemplarer af den af Åndsvidenskabsforlaget udgivne faksimilekopi af førsteudgaven af *Livets Bog*, som Ruth Olsen udbød til salg fra Kosmologisk Information og Bogbiksen i Klint.

Den 12. februar 2010 påtalte Martinus Institut udgivelsen som en ophavsretskrænkel-
 se over for Kurt Christiansen med kopi til bl.a. Ruth Olsen.

Den 5. marts 2010 udsendte rådet for Martinus Institut information om udgivel-
 sen af faksimileudgaven.

Ved email af 28. april 2010 skrev rådet for Martinus Institut til Søren Inge-mann Larsen som udgiver af hjemmesiden www.martinus-webcenter.dk og gjorde opmærksom på, at upload på hjemmesiden af elektroniske kopier af bl.a. trykte førsteudgaver af *Livets Bog*, *Det evige verdensbillede*, *Logik*, *Bi-sættelse*, 28 mindre bøger, symboler og et stort antal artikler på hjemmesiden uden forhåndskontakt med eller tilladelse fra instituttet udgjorde en krænkelse af instituttets ophavsret.

Ved brev af 15. december 2010 påtalte Martinus Institut over for Kurt Chri-
 stiansen og Jan Langekær Åndsvidenskabsforlagets udgivelse af en række småbøger som en ophavsretskrænkel-
 se.

I 2011 udgav Åndvidenskabsforlaget faksimileudgaver af *Bisættelse*, *Logik* og *Det evige verdensbillede*, de to første som scannede kopier af andenudgaven, *Det evige verdensbillede* som scannet kopi af førsteudgaven.

Ved brev af 11. oktober 2011 påtalte Martinus Institut over for Ruth Olsen udgivelse og salg af *Bisættelse* i gammel udgave som ophavsretskrænkelser.

Ved brev af 3. marts 2011 påtalte Martinus Institut over for Jan Langekær bl.a. salg af kopier af *Livets Bog*, *Bisættelse*, *Det evige verdensbillede* og småbøgerne som en ophavsretskrænkelser.

Den 11. marts 2013 fremsendte Martinus Institut udkast til stævning til de sagsøgte.

Om rettelser i Martinus' værker fremgår af et referat fra et bestyrelsesmøde den 30. marts 1976 i Martinus Institut, hvor Martinus selv var til stede:

”Originalmanuskripterne er de autentiske tekster. Eventuelle fejl i bøgerne i forhold til disse originaler må rettes.”

Martinus Instituts retningslinjer for udgivelse af *Det Tredje Testamente* er lagt på instituttets hjemmeside ved notat med bilag, dateret oktober 2013. Heraf fremgår bl.a.:

"3. Ny retskrivning og standardisering af specialudtryk

Ved genudgivelse af værket opdateres teksten til ny retskrivning i de bøger, Martinus ikke selv nåede at genudgive med ny retskrivning (*Livets Bog*, *Logik* og flere småbøger). Opdateringen sker i overensstemmelse med Retskrivningsordbogen fra Dansk Sprognævn. Bilag 1 viser en liste over forældede stave- og bøjningsformer, der er ændret til ny retskrivning.

Værkerne indeholder en række specialudtryk, hvor den anvendte form har varieret. Disse udtryk standardiseres og skrives på ensartet måde (bilag 2).

4. Sættefejl mv.

For at udgive værket i bogform skulle Martinus' maskinskrevne manuskript omsættes til bogtryk og efterfølgende korrekturlæses. Ved denne proces opstod uundgåeligt sættefejl mv.

For at afdække disse fejl sammenlignes den trykte førsteudgave med originalmanuskriptet, og den forkerte tekst rettes til ordlyden i manuskriptet.

Hvis der ikke findes et manuskript, kan bogens tekst kontrolleres med tidligere udgivelser i Kosmos og Kontaktbreve, og eventuelle fejl i bogen kan rettes i overensstemmelse hermed.

5. Åbenlyse småfejl og forglemmelser

Tryk- og stavefejl rettes. Desuden kan rettes andre åbenlyse småfejl og forglemmelser, der vedrører anførselstegn, apostrof, bindestreg, komma, mellemrum, kursiv, småord o.l.

6. Betydningsbærende fejl

Fejl, der ændrer tekstens betydning eller mening, forekommer i værket, men yderst sjældent. En sådan fejl rettes, og den rettede tekst ledsages af en note i bogen, så læseren klart kan se, hvad der er ændret.

(...)

7. Dokumentation

Rettelser, der vedrører opdatering til ny retskrivning eller standardisering af specialudtryk (punkt 3), noteres på bilag 1-2.

Alle andre rettelser (punkt 4-6) registreres på en rettellesliste for hver bog, og hvis der er tale om en rettelse, der kræver note, registreres den også på et noteblad i bogen.

(...)"

Særligt vedrørende Martinus' foredrag fremgår af Kontakt fra Martinus Institut, dateret 25. marts 1965, side 3, bl.a. følgende:

"I samråd med mine venner har vi derfor besluttet, at vi vil forsøge, udover den undervisning i Martinus Kosmologi vi altid har fuldbyrdet, og som i år vil blive endnu mere intensiveret, idet salen vil blive forsynet med så mange stikkontakter, at enhver, der ønsker det, kan optage samtlige foredrag vederlagsfrit på bånd, at indbyde betydende foredragsholdere inden for andre kulturområder, såvel som vi vil forsøge at give plads for enkelte koncerter."

Kopi af den såkaldte Thorell-kopi og det såkaldte Thorell-manuskript er fremlagt ved bilagene 26, 27, 30, 32 og 33. Begge dokumenter er påført en påtegning af 21. juni 1982 underskrevet af de daværende rådsmedlemmer Ib Schleicher, Henning Laug og Willem Jan Kuijper.

Påtegningen på Thorell-kopien har følgende ordlyd:

"Kopi af ms. af Martinus.
Rettelser af Per Thorell.
Må iflg. Martinus ikke anvendes til udgivelse."

Påtegningen på Thorell-manuskriptet har følgende ordlyd:

"Per Thorells omskrivning af Martinus manuskript.
Må ikke anvendes til udgivelse."

Endelig fremgår af Whois information for www.det-tredie-testamente.dk:

"(...)
Domain: det-tredie-testamente.dk
(...)

Registrant
(...)
Name: STIFTELSEN TREDJE TESTAMENTET
Address: Eklandagatan 6
Postalcode: 412
City: 55 Goeteborg
Country: SE
(...)

Administrator

(...)

Name: Stiftelsen Tredje Testamentet

(...)"

Af en udskrift fra forsiden af hjemmesiden www.det-tredie-testamente.dk fremgår bl.a.:

"Er Det Tredie Testamente den lovede fortsættelse på Bibelen?

(...)

Velkommen!

Fonden Det Tredie Testamente og Stiftelsen Tredje Testamentet"

Forklaringer

Der er afgivet forklaring af Per Jan Neergaard, Kurt Christiansen, Ruth Olsen, Søren Ingemann Larsen, Jan Langekær, Willem Johannes Kuijper, Henrik Hedegaard, Ole Therkelsen og Trine Möller.

Per Jan Neergaard har forklaret bl.a., at han stiftede bekendtskab med Martinus' arbejde i 1974-75. Han arbejdede på instituttet i 2006 og indtrådte i rådet i 2008.

Rådets opgave er at opfylde formålsparagraffen. De arbejder for at udgive Martinus' værker uændret, dvs. de ændrer ikke i indholdet. Derimod opdateres retskrivningen. Martinus var kategorisk i forhold til indholdet, men havde et pragmatisk forhold til retskrivning. Der var i de tidlige udgaver også sket fejl i sættebøgerne. I den sidste genudgivelse har instituttet sammenlignet alle udgaver for at finde flest mulige af fejlene, herunder sættefejl. Den seneste er derfor den udgave, der er tættest på den oprindelige nogensinde. Ledetråden i forhold til genudgivelser er at være tro mod teksterne. Originalmanuskripterne er autentiske. Martinus tillagde ikke førsteudgaven nogen særstatus. Martinus udgav i sin levetid en ny udgave, når der var udsolgt, og i den ny udgave var rettet de fejl, der måtte have været i den tidligere udgave.

Instituttet skal også gøre Martinus' værker tilgængelige for interesserede. Det omfatter offentlig publicering og indebærer, at værkerne udgives trykt og f.eks. som ebøger. Det skal ske i "betryggende form". De kan således ikke ændre indholdet. Efter instituttets opfattelse er det, ud fra hvad Martinus har sagt, klart, at der med sætningen om at bevare de samlede værker uændret sigtes til indholdet. Martinus begyndte også selv at ændre teksterne til ny retskrivning. I symbolbøgerne er navneordene f.eks. skrevet med småt.

I *Livets Bog*, bind 1, er der foretaget 114 rettelser. I alle syv bind er det ca. mellem 114 og 195 pr. bind. Rettelser på grund af retskrivning er der ingen tal på. Han ved ikke, om over 200.000 rettelser er et realistisk antal, hvis retskrivning medregnes. Der er ganske få indholdsmæssige ændringer. I så fald er det dokumenteret ved en fodnote i bogen, så det er klart for læseren.

Arbejdet med værkerne foregår grundigt og i en nænsom og forsigtig proces. De har en konservativ tilgang, når de vurderer, om der er grundlag for at fo-

retage en rettelse. Det er sproggruppen, der står for arbejdet. Rettelser godkendes herefter af rådet.

Pagineringsen i førsteudgaven var fortløbende. Det var svært at opretholde i senere udgaver. Martinus lavede imidlertid også en styknummerering, som er mere præcis, og som er opretholdt. På andre sprog vil paginering heller aldrig kunne bevares, men styknummerering kan.

Teksterne blev oversat, allerede mens Martinus endnu levede. Oversættelse indebærer nødvendigvis ændringer. Det accepterede Martinus, da indholdet var det væsentlige.

Der blev omkring 1980 indgået en aftale med Borgens forlag om rettighederne til teksterne. Aftalen ophørte fra den 1. januar 2009, hvorefter rettighederne blev instituttets.

Originalmanuskripterne til *Livets Bog* blev udgivet på instituttets hjemmeside i juni 2009. Instituttet lagde også førsteudgaven ud på hjemmesiden i efteråret 2009. Teksterne kan tilgås online. De kan ikke downloades, men læses.

Instituttet nægtede ikke at stille førsteudgaven af *Livets Bog* til rådighed. Instituttet havde intet imod at udgive den, hvis der var interesse for det, men den interesse havde instituttet ikke oplevet. Der var ikke forinden nogen efterspørgsel ved henvendelser til instituttet. Man har hele tiden kunnet købe både førsteudgaven og senere udgaver antikvarisk på instituttet. Det har der kun været lille interesse for. De har stadig førsteudgaver liggende på instituttet.

Ad udskriften på ekstraktens side 463, som skulle vise, at Martinus' værker den 26. december 2008, og altså før instituttets udgivelse af *Livets Bog* på nettet, lå på www.martinus-media.dk, husker han ikke, om instituttet kendte til det på det tidspunkt.

Grunden til, at instituttet har anlagt retssagen er, at de er bekymrede for, om udgivelserne kan danne præcedens, sådan at også andre kan finde på at trykke eller udgive Martinus' værker. Det kunne også give vanskeligheder for instituttet i forhold til at forhandle kontrakter med udenlandske forlag. Instituttets første prioritet er at beskytte værkerne, men økonomi også vigtigt, da Martinus havde en forventning om, at instituttet skulle kunne leve af udgivelserne. Efter at de i 2010 fik pakken med sagsøgte udgivelser, fik de lavet et notat om juraen hos en advokat. De var meget i tvivl om, hvad de skulle gøre, da de ikke ønskede at skabe splid i miljøet. De valgte i første omgang ikke at køre videre med sagen. De håbede på, at de sagsøgte ville holde op med at udgive værkerne, men i virkeligheden eskalerede det. Instituttet har lidt økonomisk skade herved. I efteråret 2012 besluttede de så at indlede retssagen.

Martinus' foredrag er en introduktion til hans tanker. De varer ca. mellem 30 og 60 minutter hver. Det er Martinus' tanker, der udtrykkes mundtligt og i forenklet form.

Han har skrevet notatet på side 441 i ekstrakten. De anså forholdet med re-kolorering af symbolerne i *Det evige verdensbillede* som ret alvorligt. Det er sammensatte farver, der er svære at lave uden originalsymbolerne, som alene instituttet er i besiddelse af. De sagsøgte version er en helt ny udgave. Med hensyn til småbøgerne blev de godkendt af Martinus i rækkefølge og indhold. Nogle artikler var udarbejdet af andre, men godkendt af Martinus. Visse sådanne artikler er udeladt i de sagsøgte udgivelser, hvilket er en ret alvorlig omstrukturering.

Martinus så ikke teksterne som hellige eller som religion, men som viden-skab. Han har ikke en personlig holdning til, om værkerne er hellige. Det er korrekt, at Martinus har sagt, at der var tale om en fortsættelse af Bibelen. De ord, som Martinus har nedfældet om den hellige Talsmand, mener han ikke at være i stand til at udlægge.

Han ved ikke, hvor mange der læser Martinus' værker. Han kender ikke til referatet på ekstraktens side 134, da det stammer fra før, han blev medlem af rådet.

Kurt Christiansen har forklaret bl.a., at han fik foræret de syv bind af *Livets Bog* i 1996-7. Der nok er ca. 20.000 personer i Danmark, der på et eller andet niveau beskæftiger sig mere eller mindre med åndsvidenskab, samt ligeledes 20.000 i andre lande.

Martinus fik kosmisk bevidsthed som 30-årig. Det består i, at man får mulighed for at få en indsigt i, hvordan universet er skruet sammen, som man ikke logisk kan tænke sig til. Martinus opfattede sig selv som et væsen inkarneret på jorden for at kunne transformere viden fra det ikke-fysiske til det fysiske.

Værket er defineret ved Martinus' egne tekster og kun dem. Teksterne betyder, at de i den udstrækning, som man evner at forstå dem i dybden, får mere og mere indflydelse på ens måde at leve på. Han siger selv ”åndsvidenskab” frem for ”Martinus”, da Martinus ikke var en guru. Martinus har tilkendegivet i sine tekster, at det ikke var en ny religion. Det ønskede han ikke. Værkerne er langt vigtigere end helligt stof. Der er tale om et helligt vidensniveau.

Han mener ikke, der må ændres noget som helst i teksten, for så ændres betydningen af selve værket. Det fremgår af ordforklaringen bagest i bind 1, at en ordbogsforklaring ikke er nok, da der også ligger en symbolsk værdi i ordene. Det er farligt at ændre, hvis man ikke har forstået tingene til bunds. F.eks. ser han selv gennem nærmere analyse en klar forskel mellem ordet ”mineralier” og ordet ”minerale”, som det er blevet rettet til i instituttets udgaver. Martinus har sagt, at der ikke må flyttes et komma. Han husker ikke, hvor det står, men Martinus har sagt det mange gange. Han kendte ikke selv Martinus. Det er korrekt, at de fleste rettelser handler om retskrivning. Ved oversættelse gendigtes, og det er en nødvendighed.

Forløbet startede med, at Søren Ingemann havde kontakt med instituttet og

blev klar over, at instituttet håndterede teksterne på en uheldig måde ved at ændre på noget, de ikke mente, betød noget. Det var derfor presserende at gøre noget for at sikre, at den ægte udgave blev tilgængelig for dem, der var interesserede. Søren, han og Thorsten oprettede derfor et website og lagde alle Martinus' tekster ud, så de kunne downloades. Han scannede dem selv ind. Her opstod den første konfrontation med instituttet, der skrev, at de straks skulle fjerne værkerne fra websitet. Han sagde til Søren, at han skulle overføre sitet til hans navn, og så ville han tage sig af det.

I 2010 havde han ikke selv meget med instituttet at gøre. Søren, Ruth, Jan og han selv mødtes med henblik på at drøfte udgivelse af værkerne, fordi instituttet ikke ville udgive den ægte vare, men kun den udgave, som de havde ændret i. Efter hans opfattelse var den at sidestille med en forfalskning. Han oprettede et forlag for at udgive værkerne. De andre skulle skaffe pengene. Han har ikke været involveret i detaljer omkring salg og pris. Aftalen var, at der skulle sælges til kostpris. Han lavede selv alting gratis.

Det er hans opfattelse, at de sagsøgte provokation har fået instituttet til at gå med til at udgive ting, de ellers aldrig ville have udgivet. De gjorde det for at sikre, at den ægte vare var til rådighed for alle. De havde ikke gjort det, hvis det kun havde været et spørgsmål om pris.

Om Thorell-manuskriptet forklarede han, at instituttet ville udgive *Den intellektualiserede kristendom*. Han kunne ikke leve med Ole Therkelsens sammenklipning af teksterne, da Martinus havde udviklet manuskriptet som en bog, der skulle være introduktionen til *Det Tredje Testamente*. Han blev på et tidspunkt gode venner med Thorells familie. Instituttet havde fået en række af Thorells ting, men familien gav også ham fuld adgang til de tekster og materialer, der var givet til instituttet. Instituttet ville ikke acceptere dette, hvorfor de leverede materialerne tilbage til familien. Han fik det manuskript, der er udgivet, og en stak dagbøger, herunder med notater om møder med Martinus. Instituttet ville nok straffe Thorell ved at skrive på manuskriptet, at det ikke måtte udgives.

I den bog, han har udgivet, er det Martinus' egne ord. Thorell og Martinus diskuterede formuleringerne, men Thorell kunne aldrig drømme om at ændre i Martinus' tekster ud over, at han spurgte Martinus til råds, som f.eks. ”synes du, den formulering er bedre end din egen?” Det ved han fra Thorells dagbøger.

Martinus ville gerne, at man optog hans foredrag, fordi han gerne ville udbrede sine idéer. Det tog dog overhånd. På et tidspunkt lå så mange ledninger på gulvet, at man faldt over dem. Så sagde Martinus, at det var bedst, der kun var nogle få, der optog. Der var ingen forbud i den forstand. Det er korrekt, at Martinus i 3-4 tilfælde sagde direkte, at der ikke måtte optages. Det viser, at man i øvrigt godt måtte optage.

Han var ikke blevet nægtet at købe førsteudgaven af *Livets Bog* på instituttet. Han havde heller ikke efterspurgt den, da han havde 3-4 eksemplarer.

Han kender andre, der blev nægtet at købe den og blev henvist til antikvariat.

Han spurgte ikke instituttet om lov til at kopiere og udgive værkerne. Han fik i forbindelse med udgivelse af sin biografi lov til at gengive visse afsnit.

Han mener, at førsteudgaven er mere rigtig end originalmanuskriptet. Det er, fordi man må tage noget, der er tilgængeligt i en fornuftig og tilgængelig form, og som er praktisk overkommeligt. Man kan måske finde steder, hvor et enkelt ord er anderledes. Det er naturligt at opfatte førsteudgaven, der udgives, som den rigtige. En rettelse kan måske accepteres, hvis der kan påvises en fejl i forhold til manuskriptet.

Det er korrekt, at der blev udgivet flere udgaver i Martinus' levetid. Folk omkring Martinus havde travlt med at belære ham om, hvordan han skulle skrive. I et tilfælde er det sandsynligt, at Martinus' medarbejdere må have ændret noget bag hans ryg, for noget blev lavet om til noget, der var endnu mere forkert. Det blev senere rettet tilbage. Han kan ikke sige sikkert, hvornår det skete. Det er rigtigt, at det er et usikkerhedsmoment, at der er udgivet flere udgaver, mens Martinus levede, men det begrunder ikke, at f.eks. ”mineralier” fjernes efterfølgende.

Med hensyn til pagineringen antydede man ved at starte med side 1 i hver bog, at tingene ikke nødvendigvis hænger sammen. Det ønskede Martinus ikke, og derfor har han angivet numre hele vejen. Men det er en smagssag.

Med hensyn til *Logik* og *Bisættelse* har han valgt at udgive andenudgaven. Som han har skrevet i kolofonen, skyldes det typografiske forhold. Ellers ville det ikke gå ligeså hurtigt og være ligeså pænt. De skulle helst ligne de andre bind. Han må indrømme, at der også i den udgave fandtes et sted, hvor ”mineralier” var rettet til ”minerale”. Han har udsendt rettelse og beklagelse herom.

Ad symbolerne har han i *Livets Bog* gengivet dem med de originale, lidt henfaldne farver, mens han i *Det evige verdensbillede* har fået rekonstrueret farverne. Originalerne er gamle, så det gamle pigment har ændret farve. De originale farver er derfor ikke længere originale. Martinus sagde, at han brugte regnbuens farver, og farverne er rekonstrueret herudfra.

Ruth Olsen har forklaret blandt andet, at hun har studeret Martinus' værker siden 1992. Hun besluttede, at hun ville arbejde på at udbrede budskabet. Hun overtog derfor Bogbiksen og udgivelsen af ”Den ny verdensimpuls”.

Det var formelt hende, der stod for salget af Åndsvidenskabsforlagets udgivelse af førsteudgaven af *Livets Bog*. Der var mange, der spurgte, om hun kunne skaffe førsteudgaven, fordi den ikke kunne fås på instituttet. På grund af diskussionen i hendes blad var folk blevet meget opmærksomme på, at der var forskel mellem udgaverne. Instituttet sagde, de ikke havde penge til at udgive førsteudgaven. De blev holdt hen i længere tid. Så tog andre initiativ til at gøre det, og hun gik med i projektet.

Instituttet oplyste til hende, at de solgte 25 sæt af *Livets Bog* om året, så hun var lidt betænkelig ved, om de kunne få solgt bøgerne, men de solgte over 400 sæt det første år. Udgivelsen blev finansieret dels ved et beløb, som hendes forgænger havde opbygget i firmaet, dels ved sponsorpenge. Det var ikke meningen, at der skulle tjenes på projektet.

Folk købte bogen hos hende, fordi instituttet alene tilbød dem nogle lasede eksemplarer. De havde så forgæves søgt antikvariater. Hun troede, hun gjorde instituttet en stor tjeneste ved projektet, da de jo sagde, at de ikke havde pengene. Hun havde ikke gjort det, hvis instituttet selv havde udgivet førsteudgaven. Hun ville hellere, at de havde gjort det.

Hun vidste godt, at instituttet havde ophavsret til værket, men følte sig moralsk forpligtet. Hendes respekt for Martinus og hans ønsker var så stærk, at det var vigtigere end instituttet. Instituttet havde nogle stive holdninger, men efter de udgav førsteudgaven af *Livets Bog*, er de blødt lidt op. Hun tror ikke, at instituttet havde lagt førsteudgaven på nettet, hvis ikke de havde udgivet den.

Det var primært Søren, der talte med instituttet om førsteudgaven. Hendes dialog er gået gennem bladet, og hun gik ud fra, at instituttet kendte til det. Hun spurgte ikke om lov hos instituttet til at sælge bogen, da det var Åndsvidenskabsforlaget, der havde ansvaret for udgivelsen.

Hun mener, de sagsøgte har gjort, hvad de kunne for at finde en løsning. De har fået masser af støtteerklæringer og har fået mange penge i støtte til betaling af advokatregninger.

Da instituttet havde oplyst, at de solgte 25 sæt om året, kan hun ikke forestille sig, at instituttet har haft noget stort tab ved hendes salg af bøgerne. Hun sælger dem stadig. Der er 40-50 tilbage.

Søren Ingemann Larsen har forklaret bl.a., at han har interesseret sig for Martinus' værker siden 1990erne. På et tidspunkt blev han opmærksom på, at udgivelsespolitikken fra instituttet var kørt i en forkert retning, da de kun vilde udgive værket i retskrivningsmæssigt opdateret form. Han var ikke enig i, at man kan lave om i formen, uden at det får indflydelse på indholdet. Hvis der ændres en smule, er det svært at definere indholdsændringen, men det kan give anledning til misforståelser. Martinus brugte bestemte ord, som stammer fra ældre dansk, f.eks. ”Jesus' pinlige oplevelser på korset”, hvor ”pinlig” i dag har en anden betydning. Han anlægger en videnskabelig tilgang, hvor der skal være adgang til kilden. Derfor kan man ikke nøjes med de udgaver, der er ændret efter Martinus' død.

Han mener, at alle rettelser er væsentlige. Han mener, han regnede sig frem til ca. 200.000 rettelser i alt i *Livets Bog*. Der var tale om alt fra mindre væsentlige til mere væsentlige rettelser. Der var også spørgsmålet om paginering, da det betyder noget, at værket fremstår som én bog. Der var også et eksempel, hvor der var rod med bogstaverne på forskellige kategorier af

mennesker. Det væsentlige er, at folk har adgang til de udgaver, der sætter dem i stand til selv at bedømme. Han kan ikke definere, hvad den lille ændring fra "aa" til "å" præcis betyder, men den betyder noget. Måske ikke så meget som mange andre ændringer. Rettelserne skaber en ny sprogdragt til hele værket, og nogle ord kommer til at virke mærkelige i sammenhængen. De har derfor større konsekvenser, end instituttet tror. Han mener, at instituttet gør sig skyldig i en fagligt set uforsvarlig tro på at kunne ændre på formen uden derved at ændre i indholdet. Der er en serie af moderniseringer, hvor de hele tiden laver om, og de bliver ved at sige, at de er autentiske.

Han har ikke været meget involveret i bogudgivelserne bortset fra, at indholdet af bøgerne er identisk med det, der ligger på hans hjemmeside. Kurt og han samarbejdede om indscanningen af de oprindelige førsteudgaver. Det var disse kopier, Kurt gik videre med i bogudgivelsen. Det var derimod ham, der stod for det tekniske på hjemmesiden.

Det startede med, at han indgik et samarbejde med Mary, som nu er medlem af rådet, og som er oversætter. Hun fandt alle de svære steder, og de konsulterede så originalmanuskripterne. Det kunne manuskripterne ikke holde til i længden, så han foreslog at scanne dem ind. Han fik lov til at scanne dem ind på og for instituttet. Han mente, at alle skulle have adgang til det, men på det tidspunkt, i 2004-5, ville instituttet ikke gøre det tilgængeligt.

Debatten blussede herefter op. Han kom til at give en CD med kopi af manuskriptet til Jan Langekær uden at tænke over det. Det blev han nødt til at fortælle instituttet, og det kom der en god dialog ud af. Han sagde, at det ikke kunne være rigtigt, at manuskriptet kun var for nogle ganske få, men instituttet nægtede at gøre det tilgængeligt. Han har brugt indscanningerne, da det er dem, der er lagt ud på hans hjemmeside.

Værkerne lå først på hjemmesiden www.martinus-media.dk. De er senere flyttet til www.martinus-webcenter.dk. Det skyldtes en kontrovers med Kurt om, hvem der skulle eje websitet. Værkerne ligger fortsat i dag på www.martinus-webcenter.dk. I forhold til det materiale, der ligger på instituttets hjemmeside, er kun originalmanuskripterne identiske. Førsteudgaven ligger nu også på instituttets hjemmeside, men man kan ikke downloade derfra. Det er heller ikke en fotografisk kopi, da instituttet har digitaliseret det. Resten er ikke lagt ud af instituttet.

Ad referatet på ekstraktens side 134 af et møde i 2006 forklarede han, at han ikke havde fået referatet til godkendelse. På mødet blev der ikke aftalt noget med ham. Diskussionen gik i realiteten på bøgerne. Han husker ikke, om de drøftede den elektroniske udgave.

Det er hans opfattelse, at ordene "bevare Martinus samlede værker uændret, som de foreligger fra hans side" betyder, at værkerne skal bevares, som de foreligger. Der kan laves en moderniseret udgave, men de oprindelige værker skal være tilgængelige. Der kørte en debat herom i Ruths blad, og han havde en del mailkorrespondance med Sven-Erik Rævdal og Henrik Hedegaard.

Henrik opfattede det som lidt irriterende, at han blev ved, så han opgav lidt. I den anmeldelse af *Livets Bog*, han skrev i Den ny verdensimpuls, skrev han bevidst for at opfordre instituttet til at tage sig sammen, at der uundgåeligt ville blive stillet krav om, at den originale tekst blev let tilgængelig for enhver. Instituttet kendte til debatten.

Han og Kurt lagde originalmanuskripterne ud på nettet den 24. februar 2009. Instituttet lagde dem ud i juni 2009. Den 27. marts 2009 fik han en opfordring fra instituttet til at tage værkerne af nettet. Han spurgte ikke forinden instituttet, om han måtte lægge manuskripterne ud, fordi han vidste, at de ville sige nej. Han mente at være berettiget af samvittighedsgrunde. Han havde opfordret instituttet til at gøre det tilgængeligt, men det ville de ikke.

Martinus var klar i mælet om, at hans værk var Talsmanden den hellige ånd og en videreførelse af Bibelen. Martinus havde en ganske særlig bevidsthed, og man kan derfor ikke ændre i hans tekst. Man kan ikke vide, hvad man laver om, da der står meget mellem linjerne. Der er tale om guddommelig viden.

Førsteudgaven er den første bog, som Martinus har godkendt. Den er derfor særligt væsentlig. Martinus havde den arbejdsmetode, at når et værk var færdigt, gik han videre til andre ting og overlod det videre til medarbejderne. Det må vurderes, om divergenser kan siges at være godkendt af Martinus. ”Kilden” er alle udgaver fra Martinus' tid. Førsteudgaven er mere relevant, da den er et godt udgangspunkt. Den har været godkendt af Martinus på et tidspunkt, hvorimod det er usikkert, om han har godkendt de senere udgaver. Nogle ændringer kan tyde på, at Martinus ikke har været ordentligt inde over, men det kan man ikke vide. Han bygger dette på, at der nogle steder er ændret til noget, der er endnu mere forkert, og derefter rettet tilbage igen.

Jan Langekær har forklaret bl.a., at han har stiftet fonden Det Tredie Testamente i 2004 og siden også startet Livets Skole. Han har studeret Martinus' værker siden 1992 og havde meget kontakt med instituttet indtil 2004. Han havde en anden opfattelse end instituttet, og han samlede derfor penge ind til selv at lave informationsarbejde.

Fonden arrangerer udstillinger, kurser mv. Han har været med til at starte 10 nye studiegrupper, men der opstår også mange andre. Fonden støtter dem med ekspertise. Der er mange mennesker involveret i projektet. Der er information i flere større byer og generelt på biblioteker. Interessen har været stigende de senere år.

I 2004-6 havde han et godt samarbejde med Borgens forlag om at få bøger i kommission. Herefter henvendte han sig til instituttet, der henviste til et forlag, men det fungerede ikke.

Han opdagede, at der var forskellige udgaver af værkerne. I en udgave fra 1989, som er rettet igennem, opdagede han eksempelvis i en studiekreds, at der fem gange var sætningsændringer. Folk mister tilliden til bøgerne, når

deltagerne i studiekredsen læser noget forskelligt. Han mener, at instituttet har ændret i værkerne uden at have lov til det, og at de derved forhindrer vækst i åndsvidenskaben.

I sommeren 2005 skrev han og Søren i Ruths blad. Derefter kørte debatten om at få de ægte bøger fra instituttet. Han blev inddraget i ”firkløveret” i 2009. Han kendte et trykkeri i Tjekkiet, Kurt havde et forlag, Ruth havde bladet, og Søren havde et website. De kunne så lave bøgerne til kostpris. Han formidlede kontakten til trykkeriet i Tjekkiet, men det var Kurt, der fik dem trykt. Ruth og han sælger bøgerne. Han har dem med rundt på messer. Det har han ikke fået lov til af instituttet, og han har ikke spurgt om lov, fordi han vidste, hvad svaret ville være. Han har opfordret folk til at købe Kurts bøger, herunder via Ruths butik. Motivationen til at være med til projektet var, at instituttet ikke udgav bøgerne. Via debatten bevidstgjorde de folk om, at der fandtes flere versioner. De havde ingen økonomisk interesse i projektet. Det har kostet ham mange penge. Ingen har fået løn for arbejdet.

Ad emailen på ekstraktens side 434 kom han med opfordringen til at købe bøgerne, fordi instituttet anlagde retssag. Han tænkte, at bøgerne måske ville blive destrueret, og så var det bedre, at de blev solgt.

Han ved ikke, hvor mange bøger der er tilbage, men der er solgt mange. Hovedværket blev trykt i 500 sæt, og de er ikke helt udsolgt. Med alle bøgerne sammenlagt er der nok solgt 11-12.000. De bliver solgt billigere end instituttets bøger, der er alt for dyre, selv om instituttet heller ikke tjener på dem. I det seneste regnskab, han så, havde de haft et underskud på over 100.000 kr. Det er svært at sige, hvad omsætningen var. Et gæt vil være omkring et par hundrede tusind.

Han har også solgt CD'er med foredrag. I 2005 opdagede de, at man kunne købe Ole Therkelsens foredrag. Han ønskede at videregive Martinus' egne foredrag. Der var over 200, der var optaget. Da instituttet ikke ville udgive disse, måtte de gøre det. Han sagde til Willem, at de ville gøre det, og Willem protesterede ikke. Det var en CD med 50 foredrag for en 50'er. Det svarede nogenlunde til kostpris. De fleste blev givet væk.

Værkerne er absolut hellige. Martinus sagde selv, at det var guds ord, der direkte inkarnerede gennem ham. Det er afslutningen på Bibelen.

Han ejer ikke hjemmesiden www.det-tredie-testamente.dk. Den er ejet af nogle svenskere. Det er korrekt, at hans navn og adresse står på siden, men der er også nævnt mange andre. De hjælper hinanden. I stedet for at alle skal lave en hjemmeside, er der lavet en fælles. Han har intet med siden at gøre. Den svenske fond er lavet i 1999. Han er ikke medlem af den og har ikke noget med den at gøre. De arbejder ikke sammen om hjemmesiden. De danske tekster, der omhandler, hvad der sker i Brøndbyøster, er nok forfattet af ham. Der sidder en webmaster i Sverige, som han sender tingene til. Det kan godt være ham, der har skrevet teksten på ekstraktens side 448, og det er også ham eller andre hos dem, der har skrevet teksten på side 449. De er en gruppe

pe på omkring 100 mennesker, da han ikke laver det hele selv.

Livets Skole indgår som en afdeling under fonden Det Tredie Testamente. Det er derfor fonden, der retteligt skal være sagsøgt og ikke skolen.

Willem Johannes Kuijper har forklaret bl.a., at han er formand for rådet. Martinus indsatte ham i rådet, dengang bestyrelsen, i 1980. Han var først bestyrer af kursuscentret og kom herefter tilbage til instituttets administration, som han arbejdede med indtil 2009. Han er nu pensionist, men sidder stadig i rådet.

Instituttets fundats ser nogenlunde ud, som den gjorde i 1980'erne. Bestyrelsen og Martinus havde mange møder om fundatsen. I den oprindelige stod også, at den var godkendt af Martinus. Det følger af § 3, stk. 2, at instituttet skal bevare Martinus' samlede værker uændret. I næste led står, at der skal ske publicering i betryggende form. I den gamle forklaring til fundatsen fra 1982 står, at det betyder, at der ikke må ændres i indholdet. Det var det, som den daværende bestyrelse og Martinus var kommet frem til. Martinus var tilbøjelig til at skrive lange sætninger, som var svære at oversætte. De spurgte ham derfor, om det var et problem at dele en sætning i to eller tre dele. Det var det ikke, sagde Martinus, men de måtte ikke ændre indholdet. Det er det, der præger instituttets holdning. De kan ikke ændre indholdet, men godt formen. Ellers kunne man heller ikke oversætte.

Ved at ”gøre tilgængelige” forstår han publicere mv., som der også står. ”Disse” betyder de samlede værker. ”Bevare uændret” betyder ikke, at der skal publiceres uændret. Værkerne skal bevares uændret og udgives i betryggende form. Han mener dog også, at det er instituttets opgave at udgive i uændret form, hvis der er behov for det. Det følger også af referatet på ekstraktens side 134. Værkerne kan udgives i ændret form, men ikke med ændringer i indholdet. Det er korrekt, at der ikke står noget om ”indhold” i fundatsen, men det bygges på, at der står publicering i betryggende form. Det er aftalt med Martinus.

Der skete nogle overtrædelser af Martinus' ophavsret i 1979. Det var en trykker i Norge, der ville hjælpe instituttet, men Martinus mente, det var en overtrædelse af ophavsretten. Martinus har medunderskrevet brevene på ekstraktens side 108-9. Sådan gjorde han også i andre tilfælde. Han plejede ikke at underskrive uden at læse.

I januar 1980 vedtog bestyrelsen, at der i alle bøger tydeligt skulle markeres copyright, også på symbolerne. Det lå Martinus på sinde at håndhæve ophavsretten. Gavebrevet er et supplement til det testamente, han lavede otte dage forinden, hvor han efterlod alt til instituttet. Meningen er, at instituttet skal håndhæve ophavsretten. Ophavsretten er en indtægtskilde for instituttet.

Ad mødet i 2006 kan han ikke huske det ordret, men står inde for indholdet af referatet på ekstraktens side 134. Baggrunden for mødet var en diskussion af, hvordan man skulle håndtere rettelselser for at få en ”basisudgave”. Søren

kom senere frem til, at han syntes, det skulle være førsteudgaven. I 2006 var værkerne ikke scannet igennem, så de kendte på daværende tidspunkt ikke omfanget af fejl og rettelser i værkerne.

I 2003 lagde nogle svenskere værket ud elektronisk. De havde da i instituttet besluttet, at søgefunktionen i *Livets Bog* og de øvrige værker skulle være tilgængelig. I 2007 skrev de, at overvejelser om *Det Tredje Testamente* på nettet var aktualiseret af, at værket fandtes på svensk. De var bange for, at de reelt ville miste ophavsretten, hvis værket blev lagt frit på nettet, og var derfor restriktive. De ville derimod gerne færdiggøre søgefunktionen. På det tidspunkt var rettighederne hos Borgens forlag. Hvis instituttet, inden de fik rettighederne tilbage pr. 1. januar 2009, havde villet udgive værket på nettet, måtte de have spurgt Borgens forlag om lov.

Der var ikke efterspørgsel på førsteudgaven af *Livets Bog*, inden den blev udgivet af de sagsøgte. De havde hele tiden antikvariske eksemplarer på instituttet og har aldrig haft udsolgt. De var selvfølgelig i forskellig stand. Nogle kunne være lidt nussede og med streger, og andre var fine. Siden 2009, hvor han holdt op, var han ikke rigtig involveret i henvendelser, men har ikke hørt om nogen kø for at få førsteudgaven.

Det var vistnok omkring 2009, at han blev bekendt med, at nogle ønskede førsteudgaven af *Livets Bog* tilgængelig. Han var ikke abonnent på Den ny verdensimpuls. De havde bladet på instituttet, men han kan ikke huske, om han læste dette. Han har formentlig været involveret i instituttets svar. Som der står, stillede de mod at gøre de trykte førsteudgaver tilgængelige. Det var principielt en god ide, men der måtte også ske en behovsvurdering. Hans vurdering er, at der ikke var et stort behov på dette tidspunkt.

Han ved ikke, hvorfor de sagsøgte gjorde, som de gjorde. De ville vel gøre det bedre. De overtog derved instituttets rolle. Han ved ikke, hvad deres mål var. Der var forud for de sagsøgtes udgivelse ingen opfordringer til, at instituttet selv skulle udgive. Det var først efterfølgende.

Han kendte selv Martinus, der ikke selv anså førsteudgaven som særlig. Når der i fundatsen står ”som de foreligger fra hans side”, må det være på det tidspunkt, hvor Martinus døde. Martinus godkendte alle udgaver indtil da. Man registrerede ikke dengang hver eneste rettelser. Det var heller ikke muligt at læse så grundig en korrektur.

Ad rettelserne på ekstraktens side 549 om D-E-F-mennesker, der blev rettet til D-E-G-mennesker og senere rettet retur, kan han ikke huske det konkrete tilfælde, men der kan selvfølgelig være sket fejl. Det var ikke sket med deres gode vilje.

Martinus var positiv over for ny retskrivning og begyndte selv at bruge denne i breve. I 1963 skrev han også *Det evige verdensbillede*, som er et supplement til *Livets Bog*, med ny retskrivning.

Det er fint at have forskellige meninger, men der er overreageret i denne sag. I nogle menneskers øjne er instituttet nu sværtet til. Det har en økonomisk effekt, hvis de sagsøgte sælger bøger i stedet for instituttet. De sagsøgte har heller ikke samme omkostninger til at opretholde instituttet. Der er tale om unfair konkurrence. De sagsøgte har solgt en række eksemplarer, fordi de piskede en stemning op. Nogle tror nu på, at instituttet har ændret i værkerne.

Hvis de havde fået en ansøgning om, hvorvidt de ville stille førsteudgaven af Livets Bog til rådighed på nettet, som det sker i dag, ville de have overvejet det. Han ville selv have været positiv.

Det er korrekt, at Søren indscannede originalmanuskripterne på instituttet. Han har aldrig hørt fra Søren, at han gav en CD til Jan Langekær.

Forløbet omkring Thorell-manuskriptet var sådan, at Martinus skrev manuskriptet og derefter gav det til Thorell til korrektur. Thorell lavede så mange rettelser, at Martinus, der da var 88 og ikke så godt, ikke kunne håndtere det. Thorell klistrede så strimler over og skrev på maskine henover og gav det retur til Martinus. Martinus kunne se, at han ikke kunne bruge det, da der var mange rettelser. Han ville så have sit originalmanuskript tilbage. Det fik han også.

”Thorell-kopien” har instituttet fået retur. Det er den, hvor Thorell har skrevet i hånden samt sat strimler over og maskinskrevet. Thorell har siden renskrevet dette på sin egen maskine. Det er det, der hedder Thorell-manuskriptet. Det har instituttet også fået tilbage. Kurt Christiansen fik nogle papirer fra Thorell, men det var en redigeret version. Thorell har selv arbejdet videre med manuskriptet. Kurt har udgivet det som originalmanuskriptet, men det er det ikke, for et sådant var der ikke, da instituttet udleverede materialet til Kurt. Man kan også se det på skrifttyperne, fordi dette manuskript er skrevet med Thorells typer, der er de samme som i Thorells dagbog.

Martinus anså ikke sine tekster som hellige i almindelig forstand. Teksterne er ikke noget særligt, før folk generelt har anerkendt dem som sådan, men de har en særlig karakter. Martinus’ tanker er ikke en religion. Martinus har en logisk tilgang i modsætning til tro. De er ikke et trossamfund.

Han mener personligt, at værkerne er åndsvidenskab. De har en høj stjerne hos ham. Han kan ikke vurdere, om det er en fortsættelse af Bibelen. Titlen er *Det Tredje Testamente*, fordi der var to forudgående, det gamle og det nye, men disse er ikke skrevet af Martinus. Han kan ikke forholde sig til Sørens udsagn om, at teksten som sådan er hellig. Hvis der ikke kan ændres, kan der ikke oversættes. Rettelserne, der er foretaget, ses heller ikke at give indflydelse på oversættelserne.

Henrik Hedegaard har forklaret blandt andet, at han arbejder på instituttet og siden 1980 har været frivillig der. Han har siddet i rådet fra 1999 til 2006 og sidder i dag i sproggruppen, der planlægger og forbereder genudgivelser.

Han har siddet i gruppen siden starten og har endnu længere arbejdet med retningslinjer for genudgivelser.

Sproggruppen sammenligner originalmanuskripterne med bøgerne og korri-gerer sætfejl. Det er et centralt led i hans arbejde at kortlægge alle rettelser mellem alle udgaverne. De har fundet en del sætfejl. Nogle fejl blev rettet tidligt, andre blev dengang overset. Dengang var der ikke samme overblik, fordi man kun kunne gøre det manuelt og ikke havde en søgefunktion.

Ledetråden ved genudgivelserne er at bevare værkerne uændret og at rette u-vedkommende småfejl, hvilket Martinus også selv var indstillet på. Allerede i *Livets Bog*-udgaven før den seneste blev der opdateret retskrivning, dvs. navneord skrevet med småt osv. De er meget forsigtige med rettelser og ret-ter meget få ting, f.eks. trykfejl og oplagte fejl som ”komisk bevidsthed”.

Retningslinjerne på ekstraktens side 534 er fra 2013, men konceptet har væ-ret gældende i årevis. De skrev denne kortere udgave i 2011, da de syntes, det skulle være klarere i forbindelse med, at værket kom på nettet. Retnings-linjerne kom på nettet i samme forbindelse. Det overordnede sigte har hele ti-den været det samme. Siden først i 1990erne var det nedfældet som et internt arbejdsdokument. Bilagsdelen har bevaret sin form. Historisk har der været rettet mere end efter disse retningslinjer. Særligt i 1980erne blev der rettet bl.a. kommafejl, herunder nogle, som de senere har rettet tilbage, fordi der ikke var grund til at rette. Det var ikke forkerte rettelser, men de var unød-vendige. Den seneste udgave er tættere på originalmanuskriptet end de tidli-gere udgaver. Der var eksempler på, at hele linjer var faldet ud i satsen. Det blev først opdaget ved den systematiske sammenligning af manuskriptet og bogudgaverne. Hvis der er enighed i sproggruppen og i rådet, rettes tek-sten tilbage til manuskriptets ordlyd.

Rettelserne dokumenteres i udførlige rettelseslister som på ekstraktens side 305. I bind I var der 114 rettelser, heraf 86 sætfejl. For de andre bind er det i nogenlunde samme størrelsesorden. Ny retskrivning tæller ikke som en ret-telse. Bilaget på side 536 viser generelle retskrivningsændringer. Stavemåden ”mineralier” er ændret til ”mineraller”. Han mener ikke, der er forskel på de to ord.

Genudgivelse er fortløbende proces, der gentages alt efter, hvornår der er udsolgt. Så benytter man samtidig lejligheden til at rette de fejl, der måtte være. *Bisættelse* genudgives også. Den vil være en af de næste. Han er ikke selv ekspert i udgaverne af *Bisættelse*, men ved, at der er lavet rettelser i 1989-udgaven, som de ikke ville rette i dag. Det vil de nærstudere, når de kommer til det. Ved den seneste udgave af *Livets Bog* er der foretaget en endnu grundigere gennemgang end ellers. Det er også fremadrettet tanken at lave løbende genudgivelser. Denne gang har man dog gjort et ekstraordinært stort forarbejde.

Han deltog i mødet i 2006. Han husker, at man drøftede behovet for, om man skulle gå retur til førsteudgaven, fordi det skulle være mere oprindeligt.

Dette synspunkt delte instituttet aldrig. De drøftede, om nogen var interesseret i førsteudgaven. De ville gerne se, om der skulle opstå et sådant behov og i så fald se på genoptryk. De drøftede også en elektronisk udgave. I 2006 havde de scannet nogle udgaver ind, så det var en mulighed at udgive dem elektronisk.

Han mener, at sætningen i fundatsen om at bevare værkerne uændret indebærer, at værkerne ikke må ændres indholdsmæssigt. Det betyder ikke, at der ikke må ændres sætfejl eller kommaer. Martinus demonstrerede selv, at han ønskede at følge den nye retskrivning i værkerne. *Bisættelse* og *Det evige verdensbillede* udgav Martinus selv i ny retskrivning. I hovedværket *Livets Bog* var Martinus startet i gammel retskrivning og gjorde det derfor færdigt sådan. Han mener, det var konsekvent, at Martinus skrev i ny retskrivning, bortset fra at han fuldendte hovedværket i gammel retskrivning. Der er forskel på form og indhold. De bevarer værkerne uændret derved, at de ikke ændrer indholdet. Det bygger han på, at det står i bestyrelsesreferatet på ekstraktens side 106, at Martinus sagde, at fejl i bøgerne i forhold til originalmanuskripterne må rettes.

Det er sproggruppen og derefter rådet, der vurderer, om der er tale om fejl. De har ikke samme indsigt, som Martinus havde. De kan godt begå fejl, men i så fald korrigeres de, og alt dokumenteres i rettelseslisterne. Helt fra første færd, også på Martinus' tid, er der udgivet bøger med fejl.

Det er svært at tage stilling til, om værket er helligt. I så fald er det indholdet af det. Form og indhold hænger selvfølgelig sammen, men der er dokumentation for, at Martinus også selv rettede fejl. Der er tale om åndeligt indhold. Han er enig i, at der er tale om en fortsættelse til Bibelen.

Ole Therkelsen har forklaret bl.a., at han har været frivillig på instituttet i ca. 30 år og er foredragsholder og kursusleder. Han sad i rådet fra 1998 til 2004.

Martinus havde som mål at gøre mennesker bevidste om, hvordan livet fungerer. Han skrev analyser og argumenter, som man selv kan prøve af. Der er ikke tale om, at man skal tro på Martinus. Det er ikke en religion. De er heller ikke registreret som trossamfund. I *Livets Bog*, bind I, skrev Martinus, at det ikke var en religion, og det har han gentaget flere gange. Der er tale om åndsvidenskab. Martinus ville videnskabeliggøre kristendommen, men det er ikke det primære i hans værk. Ifølge ordbogen danner et helligt skrift grundlag for en religion. Det, der normalt forbindes med en religion, er der ikke tale om her. Martinus' videnskab er ikke anerkendt i andre videnskabelige kredse. De fysiske naturlove gælder, men det er ikke accepteret, at der er åndelige naturlove.

Førsteudgaven af *Livets Bog* har ingen særlig status. Martinus har gjort det klart, at manuskripterne er det, der tæller. Det er protokolleret, at der gerne må rettes tilbage til originalmanuskripterne, hvis der er fejl i bøgerne. Martinus ønskede selv en række rettelser i løbet af sit liv. I dag kan man helt anderledes effektivt elektronisk kontrollere, at der er 80 afvigelser fra original-

manuskriptet i førsteudgaven. Han mener, at den seneste udgave er tættest på originalen. Førsteudgaven er den, der har flest fejl.

Martinus ønskede, at instituttet havde ansvaret for udgivelserne. Analyser mv. var frit, men ansvaret for værkerne lå hos instituttet. Med hensyn til op-havsret var Martinus meget entydig. Han testamenterede alt, han havde, til instituttet. Endvidere præciserede han kort før sin død, at instituttet fik alle rettigheder til værkerne.

Martinus lod bestyrelsesmøderne optage på bånd de sidste syv år. Han har skrevet optagelserne ned og læst dem, og han har på den baggrund en klar opfattelse af, hvad Martinus ville. Rådet skal bestemme inden for instituttets rammer. Instituttets aktivitet skulle være så lille som muligt. Det skulle være, hvad andre ikke kunne lave, herunder ansvaret for at udgive bøger. ”Efter min bortgang er rådets vilje min vilje”, sagde Martinus. Uautoriserede kopier falder ikke indenfor, hvad Martinus ønskede.

Trine Möller har forklaret bl.a., at hun har siddet i rådet siden august 2009. Hun er også med i sproggruppen.

Sproggruppens arbejde er at sammenligne alle udgaverne. Før de fik edb, var det svært, da der er mange tusind sider. Nu kan man sammenligne alle udgivelserne og se, om der er variationer. De diskuterer i gruppen, om der er en afvigelse, hvad den skyldes, og om der skal rettes.

På ekstraktens side 534 er vist de retningslinjer, de kører efter. Man kan se af rettelseslisten på side 305 (*Livets Bog*, bind I), at de fleste ændringer er i henhold til manuskriptet. Hvis der er tvivl, ser de på originalmanuskriptet. Det ses af listen, at der i førsteudgaven er ganske mange fejl i forhold til manuskriptet. Det skyldes bl.a. den gammeldags trykkeproces. Bilaget på side 536 viser de mere generelle rettelser. Retningslinjerne er dateret 2013, men de har været der hele tiden. Hun startede i gruppen i 2010. Da var der interne retningslinjer. Da det viste sig, at andre var interesserede i dem, skrev de dokumentet, så det også kunne forstås af andre. Der står i realiteten det samme som før.

Førsteudgaven af *Livets Bog* har set fra instituttet ikke nogen særlig status. Martinus har rettet til, efterhånden som han selv udgav bøger. Derfor var der ingen grund til at lægge en bog ud, der var fyldt med fejl. Dengang var man også i gang med at lave en ny hjemmeside, og ting tager tid. Da der blev snak om førsteudgaven, blev den lagt ud. Desuden ligger de seneste udgaver på nettet. Originalmanuskripterne blev lagt ud i juni 2009, førsteudgaven i oktober 2009. Man kan sige, at man ved at lægge førsteudgaven, som de fire sagsøgte syntes havde særstatus, på hjemmesiden kom dem i møde samtidig med, at der er bøger, der er helt up-to-date.

Da de anlagde sagen, fremgik det ikke af hjemmesiden www.det-tredie-testamente.dk, at den skulle være svensk. Det var helt klart, at Jan Langekær stod som ansvarlig for hjemmesiden. Han var den eneste, der stod på den danske

hjemmeside som ansvarlig og repræsentant. Han var den eneste gennemgående figur. Teksten står på dansk. Hun kan se i materialet, at der også står noget på svensk og engelsk på hjemmesiden. Hun siger ikke, at Jan står for hele hjemmesiden, men for den danske del. Fonden Det Tredie Testamente, som Jan Langekær står for, var nævnt som kontaktadresse. Det samme var Livets Skole. Man kunne også donere til fonden.

Hun mener, at værkerne udgives uændret, da der ikke rettes i indholdet. Det er helt naturligt for enhver forfatter at ønske, at stave- og sætfejl rettes. Martinus har ikke ønsket at bevare disse fejl. Desuden gik Martinus også selv over til ny retskrivning, f.eks. i symbolbogen. Dog gjorde han hovedværket færdigt med gammel retskrivning, som han var begyndt på. Det er en helt naturlig fortolkning, at ”uændret” handler om indholdet.

Parternes synspunkter

Martinus Institut har i påstandsdokument af 28. oktober 2014 i forhold til samtlige sagsøgte gjort gældende:

- at *Det Tredje Testamente*, herunder *Livets Bog* (bind I-VII), *Bisættelse*, *Det evige verdensbillede* (Bog 1-3), *Logik*, 28 Småbøger, Martinus' udkast til manuskript til introduktionsbog til Værket, Martinus' lyd og videoptagede foredrag, Martinus' symboler og artikler og Martinus' skriftlige svar på diverse spørgsmål, er beskyttet af ophavsretsloven, jf. § 1.
- at Martinus Institut ved gavebrev af 18. juni 1980 har fået overdraget ophavsretten til samtlige Martinus' beskyttede værker.
- at der ikke er indgået aftaler om, at de sagsøgte har ret til at udnytte instituttets ophavsret.
- at hverken artikel 9 eller 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention berettiger de sagsøgte til at foretage ophavsretskrænkelserne. De sagsøgtes handlinger har ikke været nødvendige for at få adgang til *Det Tredje Testamente*. Institutet har ikke ”tilbageholdt det uændrede kildemateriale”, og handlingerne kan ikke begrundes ud fra en påstået offentlig interesse. Førsteudgaverne har i øvrigt på intet tidspunkt – heller ikke i Martinus' levetid – haft nogen særstatus, heller ikke i form af at være ”hellig tekst”. Martinus opfattede ikke selv sit åndsarbejde som religion. Institutet har ikke forhindret de sagsøgtes (eller andres) frie religionsudøvelse.

Særligt i forhold til Åndsvidenskabsforlaget er gjort gældende,

- at Åndsvidenskabsforlagets fortolkning af instituttets tilkendegivelse – angående de økonomiske forhold knyttet til ophavsretten – i informationsbrev fra februar 2009 er forkert og misforstået.

- at Åndsvidenskabsforlagets tilkendegivne forståelse af dansk ophavsret er fejlagtig.
- at Åndsvidenskabsforlaget har eksemplar fremstillet og tilgængeliggjort for almenheden via spredning af faksimileudgaver af instituttets ophavsretsbeskyttede værker *Livets Bog* (bind I-VII), *Bisættelse*, *Det Evige Verdensbillede* (bog 1-3), *Logik* samt 25 småbøger.
- at Åndsvidenskabsforlaget derved i strid med ophavsretslovens § 2 har udnyttet instituttets ophavsret til disse værker og skal ophøre hermed.
- at værket *Martinus ufuldendte manuskript til bogen "Det Tredie Testamente"* udgivet af Åndsvidenskabsforlaget stort set svarer til Per Thorells omskrevne udgave af Martinus' udkast til manuskript til introduktionsbog til værket.
- at der er tale om en bearbejdelse af Martinus' udkast til manuskript omfattet af instituttets ophavsret, jf. ophavsretslovens §§ 2 og 4, stk. 1.
- at Åndsvidenskabsforlaget fejlagtigt har udlagt *Martinus ufuldendte manuskript til bogen "Det Tredie Testamente"* som værende Martinus' eget manuskript og eget værk.
- at Åndsvidenskabsforlaget dermed i strid med ophavsretslovens §§ 2 og 3, stk. 2, har udnyttet Martinus' udkast til manuskript til introduktionsbog til værket ved at udgive og tilgængeliggøre Martinus' udkast til manuskript via spredning i en omskrevet udgave (svarende til Per Thorells omskrevne udgave af Martinus' udkast til manuskript) under titlen *Martinus ufuldendte manuskript til bogen "Det Tredie Testamente"* og skal ophøre med uberettiget at udnytte disse værker.

Særligt i forhold til Kosmologisk Information er gjort gældende,

- at Kosmologisk Information via salg i Bogbiksen af ulovlige kopier af *Livets Bog* (bind I-VII), *Bisættelse*, *Det Evige Verdensbillede* (bog 1-3), *Logik*, 25 småbøger og det ændrede manuskript til *Det Tredie Testamente* (*Martinus ufuldendte manuskript til bogen "Det Tredie Testamente"* af Kurt Christiansen) handler i strid med ophavsretslovens § 2 og skal ophøre med uberettiget at udnytte disse værker.

Særligt i forhold til www.martinus-webcenter.dk er gjort gældende,

- at www.martinus-webcenter.dk ved at uploade Åndsvidenskabsforlagets ulovlige kopier af *Livets Bog* (bind I-VII), *Det Evige Verdensbillede* (bog 1-3), *Logik*, *Bisættelse*, 28 småbøger, bandede optagelser af Martinus' foredrag, Martinus' besvarelser af diverse spørgsmål samt Martinus' symboler og artikler ("Værkerne (3)") til bru-

gernes vederlagsfrie download handler i strid med ophavsretslovens § 2, herunder § 2, stk. 4, i relation til offentlig fremførelse.

at www.martinus-webcenter.dk ved på sin hjemmeside (<http://www.martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html>) at henvise til Kosmologisk Informations salg af fysiske eksemplarer af scannede kopier af *Livets Bog* (bind I-VII), *Det Evige Verdensbillede* (bog 1-3), *Logik*, *Bisættelse* og småbøgerne medvirker til at udnytte instituttets ophavsretligt beskyttede værker i strid med ophavsretslovens § 2 og skal ophøre hermed.

at www.martinus-webcenter.dk ved på sin hjemmeside (<http://www.martinus-webcenter.dk/martinus-foredrag.html>) at indsætte link til DTTs ulovligt uploadede lydfiler med 77 af Martinus' foredrag har medvirket til at udnytte instituttets ophavsretligt beskyttede værker i strid med ophavsretslovens § 2, jf. § 4, stk. 2.

at www.martinus-webcenter.dk skal ophøre med uberettiget at udnytte Værkerne (3) og i den forbindelse fjerne de nævnte værker uploadet på internettet via dette link: <http://www.martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html>.

at www.martinus-webcenter.dk skal ophøre med uberettiget at medvirke til at udnytte *Livets Bog* (bind I-VII), *Det Evige Verdensbillede*, *Logik*, *Bisættelse* og småbøgerne i strid med ophavsretslovens § 2 og i den forbindelse fjerne henvisningen til Kosmologisk Informations salg af fysiske eksemplarer af faksimileudgaver af ovennævnte værker.

at www.martinus-webcenter.dk skal ophøre med uberettiget at medvirke til at udnytte de 77 lydfiler med Martinus' foredrag i strid med ophavsretslovens § 2, jf. § 2, stk. 4, og i den forbindelse fjerne linket til DTTs hjemmeside, hvorfra DTT tilbyder gratis download af 77 lydfiler med Martinus' foredrag.

Særligt i forhold til DTT og Livets Skole er gjort gældende,

at DTT og Livets Skoles opfattelse af, at det alene er Åndsvidenskabsforlaget som eksemplar fremstiller og udgiver de ulovlige kopier af *Livets Bog* (bind I-VII), *Det Evige Verdensbillede* (Bog 1-3), *Logik*, *Bisættelse*, samt 25 småbøger ("Værkerne (4)"), der kan gøres ansvarlig for krænkelse af instituttets ophavsret, er fejlagtig.

at DTT og Livets Skoles salg af disse værker samt Martinus' foredrag i mp3-format udgivet på CD i forbindelse med f.eks. kursusaktiviteter på Livets Skole og udstillinger på messer er i strid med ophavsretslovens § 2.

at DTT ved at uploade 77 lydfiler med Martinus' foredrag til brugernes vederlagsfrie download handler i strid med ophavsretslovens § 2,

herunder § 2, stk. 4, i relation til offentlig fremførelse.

- at DTT og Livets Skole ved at eksemplar fremstille og udgive 13 småbøger handler i strid med ophavsretslovens § 2.
- at DTT ved på sin hjemmeside (www.det-tredie-testamente.dk) at henvise til ulovlige kopier af *Livets Bog* (bind I-VII), *Det Evige Verdensbillede* (Bog 1-3), *Logik*, *Bisættelse*, 28 småbøger, Martinus' foredrag, Martinus' svar på diverse spørgsmål samt Martinus' symboler og artikler uploadet på internettet via følgende link: <http://martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html> medvirker til uberettiget at udnytte instituttets ophavsretligt beskyttede værker i strid med ophavsretslovens § 2, herunder § 2, stk. 4, om offentlig fremførelse.
- at DTT og Livets Skole skalophøre med at udnytte Værkerne (4), herunder 13 småbøger, i strid med ophavsretslovens § 2.
- at DTT og Livets Skole skalophøre med uberettiget at medvirke til at udnytte *Livets Bog* (bind I-VII), *Det Evige Verdensbillede* (Bog 1-3), *Logik*, *Bisættelse*, 25 småbøger samt Martinus' symboler og artikler uploadet på internettet via følgende link: <http://martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html> i strid med ophavsretslovens § 2, stk. 4, om offentlig fremførelse og i den forbindelse fjerne henvisninger til <http://martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html> på forsiden af www.det-tredie-testamente.dk.
- at DTT skalophøre med uberettiget at udnytte Martinus' 77 lydoptagede foredrag i strid med ophavsretslovens § 2, jf. § 2, stk. 4, og i den forbindelse fjerne de nævnte værker uploadet på internettet via dette link: <http://det-tredie-testamente.dk/forfatteren/foredrag>.

De sagsøgte har i påstandsdokument af 28. oktober 2014 gjort gældende, at de sagsøgtes handlinger ikke udgør en krænkelse af Martinus Instituts ophavsrettigheder, idet:

Det er fast antaget, at hensynene til religions- og ytringsfrihed i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 og 10 kan medføre, at en konkret handling ikke udgør en ophavsretlig krænkelse på trods af, at handlingen ikke omfattes af de lovbestedte undtagelser til den ophavsretlige eneret.

De betingelser, der i henhold til lovbestemmelser, praksis og litteratur gælder for, at de sagsøgtes handlinger kan retfærdiggøres i henhold til menneskerettighedskonventionens artikel 9 og 10 er opfyldt i denne sag.

Det kan udledes af praksis og den juridiske litteratur, at der i en sag, hvor brud på ophavsretten muligvis kan retfærdiggøres ud fra hensyn til ytrings- og informationsfrihed skal foretages en afvejning af hensynet til den ophavs-

retlige beskyttelse og ytrings- og informationshensynet i konventionens artikel 10.

Det er fastslået i praksis ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) i sagen *Ashby Donald m.fl. mod Frankrig* og den svenske Højesterets dom i sag nr. 1998.125 samt i den juridiske litteratur, at en ophavsretlig relevant handling kan forsvares med henvisning til artikel 10, selv om handlingen ikke falder ind under en i loven defineret undtagelse til den ophavsretlige eneret.

EMD anfører i *Ashby Donald m.fl. mod Frankrig*, at begrænsninger i ytrings- og informationsfriheden alene kan forsvares i henhold til konventionen, såfremt begrænsningen udspringer af lov, følger et legitimt formål samt er nødvendig i et demokratisk samfund.

Den af instituttet påberåbte eneret forfølger ikke et legitimt behov, der er nødvendigt i et demokratisk samfund.

Konventionens artikel 9 beskytter retten til at udøve sin religion. Ved religionsudøvelse skal forstås retten til gudstjeneste, undervisning (forkyndelse), andagt (bøn) og overholdelse af religiøse skikke, jf. artiklens ordlyd.

En ophavsretlig relevant handling kan forsvares med henvisning til artikel 9, selv om handlingen ikke falder ind under en i loven defineret undtagelse til den ophavsretlige eneret. Retten skal foretage en afvejning af hensynet til den ophavsretlige beskyttelse og retten til at udøve sin religion.

I sagen *Kuznetsov m.fl. mod Rusland* bekræfter EMD, at artikel 9 indebærer et hensyn til at kunne studere og diskutere religiøse tekster. At studere og diskutere religiøse tekster forudsætter i sagens natur, at man har reel adgang til disse tekster.

Instituttet har kun – efter sagsøgte påbegyndte udgivelsen – gjort værket tilgængeligt på sin hjemmeside. Værket er over 2000 sider langt, og man har på instituttets hjemmeside alene adgang til at klikke sig igennem værket side for side. Dette gør det umuligt at få et overblik over værkets indhold, ligesom det ikke er muligt at medbringe værket steder, hvor der ikke er adgang til internettet. Det er heller ikke muligt at udskrive værket fra hjemmesiden.

Den måde, hvorpå værket præsenteres på instituttets hjemmeside, gør det umuligt reelt at studere og i øvrigt anvende teksterne på en konstruktiv måde. Det er utvivlsomt ikke tilstrækkeligt i relation til tilgængelighed.

Instituttets tilgængeliggørelse af det originale manuskript skete 7 måneder efter, sagsøgte påbegyndte offentliggørelsen, og 14 måneder efter offentliggørelsen af førsteudgaven af værket. Det fremgår af bilag P.

Instituttets tilgængeliggørelse af det uændrede kildemateriale på hjemmesiden i en utilstrækkelig form må alene anses som en anerkendelse af, at man har fundet dette nødvendigt, og at der var en reel og legitim interesse i at have

adgang til at kunne forske og studere det uændrede kildemateriale.

Ved ikke at gøre det uændrede kildemateriale tilgængeligt, forhindrer instituttet i realiteten andre i at få adgang til at læse og studere religiøse tekster, hvilket er af afgørende betydning for udøvelsen af deres religion.

EMD udtaler i *Ashby Donald m.fl. mod Frankrig*, at handlingen skal være 1) i offentlighedens interesse, 2) nødvendig og 3) ikke være af kommerciel karakter, førend ophavsretlige enerettigheder kan tilsidesættes i henhold til artikel 9. Samme betingelser må anses for at være gældende vedrørende artikel 10.

Det har enorm betydning for den store personkreds, der studerer Martinus' værk og lever efter Martinus' verdensopfattelse, at der er adgang til det originale kildemateriale.

Instituttet har kategorisk nægtet at udgive værket i den originale uændrede version på trods af adskillige opfordringer hertil fra en række personer, der lever efter Martinus' verdensopfattelse.

De sagsøgte handlinger er derfor i offentlighedens interesse, idet offentligheden og herunder det store antal personer, der lever efter Martinus' verdensopfattelse, af instituttet nægtes adgang til de originale værk.

Instituttet begrundet den manglende udgivelse med, at man har udgivet reviderede udgaver af værket, der blot kan erstatte førsteudgaverne.

Værket er helligt, hvilket er bekræftet både af Martinus selv og qua beskrivelsen af værket som "Det Tredie Testamente".

Kendetegnet ved hellige tekster er, at deres værdi er mere end blot de budskaber og den mening, som teksterne indeholder. Det er selve teksten, der er hellig. Hellige tekster må anses for særligt følsomme over for ændringer.

En revideret udgave af en hellig tekst kan aldrig erstatte en hellig tekst. Den kan alene tjene som en indføring i den hellige teksts indhold, men ikke som en erstatning.

Dette understøttes af, at det alene er Martinus, der har den fulde indsigt i teksterne. Dette er der enighed om mellem parterne. Enhver ændring af teksterne vil være udtryk for en subjektiv forståelse af teksterne, der ikke er udtryk for Martinus' indsigt, og som ikke er på niveau med Martinus' indsigt.

Da Martinus selv skriver, at læseren ikke er stand til at forstå den fulde sandhed, må der uundgåeligt gå indhold og forståelse tabt, som de personer, der har udført revisionen ikke har haft for værket. Det er erkendt af instituttet, at disse personer ikke har Martinus' indsigt.

Der er foretaget mere end 240.000 rettelser den reviderede udgave af værket, hvoraf mange af disse rettelser ikke kan tilbagespores i rettelisterne. Et så stort antal rettelser indebærer, at værket i sin reviderede form ikke længe-

re er Martinus' ord, men en fortolkning af værket, der giver sig ud for at være kildemateriale. De reviderede udgaver er til tider så mangelfulde, at instituttet selv har fundet, at en nyere revideret udgave af værket ikke kunne tjene som forlæg for oversættelse.

Alene at have adgang til de reviderede udgaver af værket giver derfor et utilstrækkeligt grundlag for at studere og forske værket.

Instituttets udgivelse af reviderede udgaver af værket kan derfor ikke begrundes, at de sagsøgte ikke skulle nyde beskyttelse efter artikel 9 og 10, da de reviderede udgaver aldrig vil kunne erstatte førsteudgaverne indeholdende Martinus' egen tekst.

De sagsøgte har derfor udgivet værket, da det var eneste mulighed for at give offentligheden og dermed også de mange personer, der lever efter Martinus' verdensopfattelse, adgang til det originale værk. Sagsøgtes handlinger var derfor nødvendige for, at der var reel adgang til det værk, som af en stor kreds af personer betragtes som helligt i sin uændrede form.

Derudover er sagsøgtes handlinger kendetegnet ved, at de ikke er drevet af kommercielle eller økonomiske hensyn, og de sagsøgte har ingen fortjeneste haft ved deres handlinger. Det har alene været ønsket om at kunne udøve sin religion.

Det følger af betænkningen til 1995-ophavsretsloven, at ophavsretten har til formål at sikre kunstnere et vederlag, der tilskynder kreative kræfter til ny produktion og ny udbredelse af værker, og at dette værn ikke skal være så stærkt, at det vanskeliggør eller umuliggør enhver disposition fra anden side over én gang skabte og udbredte værker.

Instituttet har arvet rettighederne til Martinus' værker, og den ophavsretlige beskyttelse skal derfor ikke i denne sag fungere som incitament til at skabe nye værker. Det er alene en beskyttelse af den økonomiske værdi af rettingerne og en beskyttelse af Martinus' og værkernes integritet, som er reelle beskyttelseshensyn, der kan påberåbes af Instituttet.

Instituttet har på intet tidspunkt tilkendegivet, at man af økonomiske årsager ikke ønskede at udgive værket, eller at man fandt det i strid med Martinus' ønske at udgive værket. Instituttet er derfor ikke fremkommet med en beskyttelsesværdig begrundelse for, hvorfor hensynet til ophavsretsbeskyttelsen måtte tillade en indskrænkning af de sagsøgtes rettigheder efter artikel 9 og 10.

I den svenske højesteretsdom, 1998.125, udgav et svensk forlag bogen "Mein Kampf" på det svenske marked uden at have rettighedshaverens tilladelse med den begrundelse, at bogen var uopdrivelig Sverige. Her var det af afgørende betydning for, at forlaget ifaldt ansvar efter ophavsretsloven, at bogen faktisk var tilgængelig i andre lande. Derudover havde forlaget et økonomisk incitament til at udgive bogen.

Nærværende sag er afgørende forskellig fra den svenske højesteretsdom, da der slet ikke har været mulighed for at opdrive værket ud over nogle få antikvariske eksemplarer, hverken i Danmark eller i udlandet – bl.a. for de mange deltagere i studiekredse.

Afvejningen af hensynene til konventionens artikel 9 og 10 over for ophavsretten er således i denne sag i realiteten en afvejning af sagsøgte og mange andres adgang til at kunne studere værker, der er essentielle for udøvelsen af deres religion, og instituttets ophavsret til værker, som det er instituttets erklærede hovedformål at mangfoldiggøre og udgive.

Instituttet er ikke fremkommet med en reel og beskyttelsesværdig begrundelse for, hvorfor man nægter at udgive den uændrede udgave af værket. Ved ikke at udgive det uændrede kildemateriale, men kun udgive reviderede udgaver af værket, benytter instituttet dermed ophavsretten til at gennemtrumfe sin egen fortolkning af værket til skade for de personer, der fortolker værket anderledes, og – endnu vigtigere – instituttet fjerner emner i værket, der er genstand for diskussion blandt dem, der studerer og debatterer Martinus' værker.

Ved afvejningen af hensynet til artikel 9 og 10 og instituttets beskyttelse efter ophavsretsloven, ville det derfor også af denne grund være uproportionalt, hvis sagsøgte skulle anses for at have krænket instituttets ophavsrettigheder. Instituttets (mis)brug af ophavsretten ligger uden for ethvert beskyttelseshensyn.

Det ufuldendte manuskript udgør ligesom Martinus' øvrige værker en hellig tekst for de personer, der lever efter åndsvidenskaben.

Instituttet har som erklæret opgave at udbrede Martinus' værker, herunder det såkaldte ”Ufuldendte manuskript”.

Da Instituttet ikke har ønsket at udgive dette manuskript, har Åndsvidenskabsforlaget af samme grunde som udgivelsen af de øvrige udgivelser, været nødsaget til at udgive dette manuskript, således at interesserede kunne studere også dette hellige værk.

Instituttet har ikke anført legitime hensyn til, hvorfor det måtte være berettiget til at afholde religiøse mennesker fra at få adgang til deres hellige tekster.

Særligt i relation til www.martinus-webcenter.dk er gjort gældende, at tilgængeliggørelsen af Martinus' foredrag ikke udgør en krænkelse af Instituttets ophavsret. Foredragene er ikke ophavsretligt beskyttede, og selv, hvis dette skulle være tilfældet, har Martinus med undtagelse af fire specifikke begebenheder selv givet tilladelse til, at hans foredrag kunne optages og anvendes frit.

Det var nødvendigt for specifikt disse fire taler at understrege, at de ikke måtte optages, fordi alle andre taler netop gerne måtte optages. Med undtagelse af de fire begebenheder var det frit for enhver at optage foredragene, og

der var ingen begrænsning for, hvorledes optagelserne kunne anvendes.

Optagelserne er ikke foretaget af ansatte på instituttet og kan på ingen måde siges at tilhøre dette.

Særligt i relation til DTT og Livets Skole er det gjort gældende, at hjemmesiden www.det-tredie-testamente.dk hverken tilhører DTT eller Livets Skole, hvilket fremgår af udskrift fra DK Hostmaster, som viser, hvem der er indehaver af domænenavnet.

Hjemmesiden indeholder undersider, der varierer alt efter, hvilket sprog man vælger. Går man ind på en af de andre undersider, henvises man til den svenske fond.

Hverken DTT eller Livets Skole har derfor kontrol over, hvilket indhold der findes på siden. Hverken DTT eller Livets Skole kan derfor holdes ansvarlige for indhold på hjemmesiden.

Parterne har i det væsentligste procederet i overensstemmelse hermed.

Retten's begrundelse og afgørelse

Det lægges indledningsvis til grund, at Martinus ved gavebrev af 18. juni 1980 overdrog samtlige rettigheder over sine værker til Martinus Institut. Det er herefter Martinus Institut, der forvalter rettighederne til værkerne.

Det er ubestridt mellem parterne, at de sagsøgte har udgivet, henholdsvis medvirket til at udgive, og/eller tilgængeliggjort værket *Det Tredje Testamente* som beskrevet i påstandene, dog således at det bestrides, at DTT, Livets Skole eller Jan Langekær personligt er ansvarlige for indhold på hjemmesiden www.det-tredie-testamente.dk.

Når bortses fra lydfilerne med en række af Martinus' foredrag, har de sagsøgte som begrundelse for, at ophavsretten ikke er krænket, alene gjort gældende, at de sagsøgte eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse af Martinus' værk er berettiget i medfør af Den Europæiske Menneskerettighedskonventionens artikel 9 og 10.

For så vidt angår hjemmesiden www.det-tredie-testamente.dk finder retten, uanset at hjemmesiden ses registreret til "Stiftelsen Tredje Testamentet" med adresse i Sverige, at DTT og Livets Skole må anses reelt at være ansvarlige for det danske indhold på hjemmesiden. Retten har herved lagt vægt på, at DTT fremstår som medunderskriver på hjemmesidens forside, jf. bilag 44, at Jan Langekær selv har forklaret at have skrevet eller medvirket til at skrive de danske tekster på hjemmesiden, og at der gennemgående henvises til DTT, Livets Skole og Jan Langekær som kontaktpunkter.

Med hensyn til lydfilerne med foredragene lægges efter bevisførelsen til grund, at der er tale om foredrag holdt af Martinus selv, og at foredragene indeholder Martinus' tanker udtrykt mundtligt og i forenklet form. Det findes

på den baggrund godtgjort, at der er tale om en litterær fremstilling udtrykt i tale, der er omfattet af ophavsretslovens § 1.

Det fremgår af Kontaktbrevet fra 1965, at Martinus generelt tillod båndoptagelse af foredragene. Der findes imidlertid ikke herved at være godtgjort en tilladelse, der går ud over optagelse til eget brug, og således ikke en tilladelse til via lydoptagelsen at gøre værket tilgængeligt for andre. Det forhold, at Martinus i fire specifikke tilfælde helt forbød optagelse af foredragene, kan ikke føre til andet resultat. Foredragene findes således omfattet af Martinus Instituts ophavsretlige beskyttelse.

Med hensyn til det såkaldte Thorell-manuskript findes det ved de fremlagte bilag 26 og 27, herunder påtegningerne fra 1982, samt bilag 30 og 32 bevist, at der ved det af Åndsvidenskabsforlaget udgivne manuskript er tale om en af Per Thorell foretaget bearbejdning af Martinus' originalmanuskript. Manuskriptet er derved omfattet af Martinus Instituts ophavsretlige beskyttelse, jf. ophavsretslovens § 4, stk. 1.

Det er ubestridt, at de sagsøgte ikke fik eller bad om Martinus Instituts tilladelse forud for udgivelse og tilgængeliggørelse af værket som beskrevet i påstandene.

Spørgsmålet er herefter, om Den Europæiske Menneskerettighedskonventionens artikel 9 og 10 kan føre til, at de sagsøgte eksemplarfremstilling og tilgængeliggørelse af Martinus' værk var berettiget. Hensynet til de sagsøgte rettigheder efter artikel 9 og 10 skal afvejes over for Martinus Instituts ophavsret og dermed instituttets rettigheder efter konventionens 1. tillægsprotokol, artikel 1, om ret til respekt for ejendomsretten.

Uanset om der anses at være tale om udøvelse af tro som omfattet af anvendelsesområdet for konventionens artikel 9, finder retten ikke, at der i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis er grundlag for at udstrække retten hertil til at omfatte de sagsøgte udgivelse eller tilgængeliggørelse af *Det Tredje Testamente* som sket i modstrid med Martinus Instituts ophavsret. Retten finder endvidere ikke, at hensynet til de sagsøgte ytringsfrihed under de foreliggende omstændigheder kan veje tungere end hensynet til Martinus Instituts ophavsret.

Retten har herved lagt vægt på, at de sagsøgte selv frit kan studere og leve efter Martinus' værk, herunder i de af dem ønskede udgaver, og at ophavsretten ikke indebærer nogen begrænsning i de sagsøgte mulighed for ved egne foredrag, bøger eller lignende at udbrede kendskabet til Martinus' tanker til andre. De sagsøgte kan endvidere frit fremkomme med kritik af den måde, hvorpå instituttet forvalter sin opgave med bevarelse og udgivelse af Martinus' værker.

Retten finder efter bevisførelsen endvidere ikke grundlag for at antage, at Martinus Institut har forvaltet sin opgave i forhold til udgivelse af værket på vilkårlig vis, herunder henset til karakteren af de foretagne rettelser, der i øv-

rigt dokumenteres.

I forhold til konventionens artikel 10 må det på den ene side tillægges vægt, at udgivelse og tilgængeliggørelse af værket efter de sagsøgtes forklaringer ikke skete med kommercielt formål. På den anden side må der lægges vægt på, at de sagsøgte frit kan udbrede deres eget syn på værket, herunder på de forskellige udgaver, og fremkomme med kritik af instituttets forvaltning af sin opgave med bevarelse og udgivelse af Martinus' værker. Det kan ikke anses at have været nødvendigt for at understøtte disse synspunkter eller for den samfundsmæssige debat at udgive eller tilgængeliggøre den fulde længde af en række af Martinus' bøger mv. i strid med Martinus Instituts ophavsret.

Retten finder herefter, at håndhævelse af ophavsretten i de foreliggende tilfælde ikke strider mod Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 eller 10.

Martinus Instituts påstande tages derfor i det hele til følge.

Thi kendes for ret:

Åndsvidenskabsforlaget v/ Kurt Christiansen skal anerkende at have været uberettiget til at udnytte Martinus Idealfonds ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden.

Åndsvidenskabsforlaget v/ Kurt Christiansen skal ophøre med at eksemplarfremstille og tilgængeliggøre eksemplarer af *Det Tredje Testamente* til almenheden.

Kosmologisk Information og Kosmologisk Information v/ Ruth Olsen skal anerkende at have været uberettiget til at udnytte Martinus Idealfonds ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved tilgængeliggørelse for almenheden.

Kosmologisk Information og Kosmologisk Information v/ Ruth Olsen skal ophøre med at tilgængeliggøre eksemplarer af *Det Tredje Testamente* til almenheden.

www.martinus-webcenter.dk v/ Søren Ingemann Larsen skal anerkende at have været uberettiget til at udnytte Martinus Idealfonds ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved tilgængeliggørelse for almenheden ved offentlig fremførelse.

www.martinus-webcenter.dk v/ Søren Ingemann Larsen skal anerkende uberettiget at have medvirket til at udnytte Martinus Idealfonds ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved tilgængeliggørelse for almenheden.

www.martinus-webcenter.dk v/ Søren Ingemann Larsen skal ophøre med for almenheden at tilgængeliggøre eksemplarer af *Det Tredje Testamente* ved of-

fentlig fremførelse, og i den forbindelse skal www.martinus-webcenter.dk fjerne ulovlige eksemplarer uploadet på internettet.

www.martinus-webcenter.dk v/ Søren Ingemann Larsen skal ophøre med sin medvirken til tilgængeliggørelse for almenheden ved spredning af eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, og i den forbindelse skal www.martinus-webcenter.dk fjerne henvisningen på <http://martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html> til Kosmologisk Information og Kosmologisk Information v/ Ruth Olsens salg af ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*.

www.martinus-webcenter.dk v/ Søren Ingemann Larsen skal ophøre med sin medvirken til tilgængeliggørelse for almenheden ved offentlig fremførelse af ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, og i den forbindelse skal www.martinus-webcenter.dk fjerne linket til Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation's hjemmeside (<http://www.martinus-webcenter.dk/martinus-foredrag.html>), hvor Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation tilbyder gratis download af 77 lydfiler med Martinus' foredrag.

Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation og Livets Skole i Åndsvidenskab v/ Jan Langekær skal anerkende at have været uberettiget til at udnytte Martinus Idealfonds ophavsretligt beskyttede værk, *Det Tredje Testamente*, ved eksemplarfremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden.

Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation skal anerkende uberettiget at have medvirket til at udnytte *Det Tredje Testamente* ved tilgængeliggørelse for almenheden.

Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation og Livets Skole i Åndsvidenskab v/ Jan Langekær skal ophøre med eksemplarfremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, og i den forbindelse skal Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation fjerne ulovlige eksemplarer i form af lydfiler uploadet via dette link: <http://det-tredie-testamente.dk/forfatteren/foredrag>.

Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation skal ophøre med sin medvirken til tilgængeliggørelse for almenheden af ulovlige eksemplarer af *Det Tredje Testamente*, og i den forbindelse skal Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation fjerne henvisningen til <http://martinus-webcenter.dk/martinus-boger.html> på forsiden af www.det-tredie-testamente.dk."

Sagsøger har til brug for behandlingen af det nedlagte økonomiske krav udarbejdet og fremlagt en tabsopgørelse:

Opgørelse af tab

TRYKTE BØGER							
	Antal trykte bøger	Solgte bøger/sæt	Sagsøgtes salgspris	Vør salgspris	Tabt bruttosalg	Tabt fortjeneste pr. bog/sæt	Tabt fortjeneste i alt
TRYKTE BØGER							
LB 1 - 7 (bogsæt)	500	437	1.000	2.100	917.700	1.050	458.850
Logik	300	209	130	250	52.250	125	26.125
Bisættelse	300	248	140	250	62.000	125	31.000
DEV 1-3 (bogsæt)	400	268	300	900	241.200	450	120.600
Martinus ufuldendte manuskript / DIK	100	100	66	250	25.000	125	12.500
I alt, antal større bøger	1.600	1.262					
Antal småbøger	15.500	9.460	20	65	614.900	32,50	307.450
I alt tabt salg					1.913.050		
I alt tabt fortjeneste							956.525

Noter til trykte bøger

- 1) Antal trykte og solgte bøger ifølge sagsøgtes oplysninger af brev dateret 6. juli 2015
- 2) Salgspris småbøger er ikke oplyst. Dog annonceret pris i "Den ny Verdensimpuls" kr. 20,00
- 3) Martinus ufuldendte manuskript er en forfalskning af Den Intellektualiserede Kristendom (DIK)
- 4) LB 1-7 angivet som bogsæt (7x1 bind). DEV 1-3 angivet som bogsæt (3x1 bind)
- 5) Udgifterne for Institutet til at forberede bøgerne til tryk er ikke medtaget i oversigten da det er delvis frivilligt arbejde
- 6) Økonomiske tab som ikke er medtaget i oversigten:
 - 6 - 1) Mistet salg af foredrag og kurser på Martinus Institut og i Martinus Center
 - 6 - 2) Mistet salg af udlejning af ferie- og kursusboliger i Martinus Center
 - 6 - 3) Mistet salg af tidsskriftet Kosmos' abonnementer
 - 6 - 4) Nedgang i indtægter fra donationer og arv

DOWNLOADS/E-BØGER						
	Antal downloads	Vor salgspris	Tabt bruttosalg	Fortjenest e pr. bog	layout (engangs- udgift)	Tabt fortjeneste i alt
LB 1-7 (ikke bogsæt)	4.717	1.050	4.952.850	1.050	6.650	4.946.200
Logik	238	150	35.700	150	-	35.700
Bisættelse	577	150	86.550	150	-	86.550
DEV 1-3 (ikke bogsæt)	1.385	450	623.250	450	-	623.250
I alt, antal større bøger	<u>6.917</u>					
Antal småbøger	16.686	35	584.010	35	10.894	573.116
Symboler	11215	20	224.300	20	-	224.300
Artikler	6920					
Foredrag	1877					
Foredrag på DVD	100					
I alt tabt salg			<u>6.506.660</u>			
I alt tabt fortjeneste						6.489.116

Noter til Downloads / e-bøger

- 1) Download af pdf-filer opfattes og behandles som e-bøger
- 2) Antal downloadede pdf-filer ifølge sagsøgtes oplysninger
- 3) LB 1-7 og DEV 1-3 er ikke bogsæt, men sammenlagte tal af de enkelte bind der hver koster kr. 150,-
- 4) Artikler ligger på martinus.dk til online læsning, men ikke til download
- 5) Symboler sælges kun i papirform (B5 kr. 20,- / A3 kr. 75,- / 50x65 kr. 125,-)
- 6) Antallet af foredrag er de fra martinus-webcenter.dk angivne tal
- 7) Foredrag på DVD: instituttet sælger CD'er med et foredrag til kr. 65,-
- 8) Instituttets udgifter til fremstilling af e-bøger:
småbøger kr. 419,- pr. bogtitel / store bøger uden symboler kr. 950,- pr. bogtitel
- 9) "Spørgsmål&svær" kan downloades på martinus-webcenter.dk, men antal downloads er ikke opgivet af modparten
- 10) Logik, Bisættelse og DEV 1-3 er endnu ikke udgivet som e-bøger

Der er i relation til denne tabsopgørelse fremlagt en af statsautoriseret revisor Linnea Weinreich udarbejdet erklæring af 24. januar 2018:

"Revisors erklæring om faktiske resultater

Til bestyrelsen i Fonden Martinus Åndsvidenskabelige Institut

Vi har udført de arbejdshandlinger, som blev aftalt med Dem, og som er angivet nedenfor vedrørende opgørelse af tab i forbindelse med copyrightsag, som er vist i bilag nr. 74 i sagen. Vores arbejde er udført i overensstemmelse med den internationale standard om aftalte arbejdshandlinger og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning. Arbejdshandlingerne blev udelukkende udført for at hjælpe Dem til at vurdere pålideligheden af opgørelsen og er opsummeret som følger:

1. "Antal trykte bøger" ifølge opgørelsen er sammenholdt med opgørelse ifølge skrivelse af 6. juli 2015 fra Advokat Mads Jørgensen, JSLaw.
2. "Solgte bøger/sæt" ifølge opgørelsen er sammen med opgørelse ifølge skrivelse af 6. juli 2015 fra Advokat Mads Jørgensen, JSLaw.
3. "Sagsøgtes salgspris" på trykte bøger ifølge opgørelsen er sammen med opgørelse ifølge skrivelse af 6. juli 2015 fra Advokat Mads Jørgensen, JSLaw.
4. "Vor salgspris" på trykte bøger ifølge opgørelsen sammenholdt med salgspriser ifølge hjemmeside for Martinus Instituttet pr. den 6. februar 2016.
5. "Tabt bruttosalg" vedrørende trykte bøger ifølge opgørelsen er efterregnet.
6. "Tabt fortjeneste pr. bog/sæt" trykte bøger ifølge opgørelsen oplyses at udgøre 50% af salgsprisen, hvilket er efterregnet og efterprøvet.
7. "Tabt fortjeneste i alt" vedrørende trykte bøger er efterregnet.
8. "I alt tabt salg" vedrørende trykte bøger er efterregnet.
9. "I alt tabt fortjeneste" vedrørende trykte bøger er efterregnet.
10. "Antal downloads" ifølge opgørelsen er sammenholdt med opgørelse ifølge skrivelse af 6. juli 2015 fra Advokat Mads Jørgensen, JSLaw.
11. "Vor salgspris" på downloads ifølge opgørelsen er sammenholdt med salgspriser ifølge hjemmeside for Martinus Instituttet samt øvrige webshops pr. den 6. februar 2016. Prisen er kr. 150 pr. bog (tidligere anvendt pris på kr. 1.050 var fejlagtigt pr. bog = 7 bøger).
12. "Tabt bruttosalg" vedrørende downloads ifølge opgørelsen er efterregnet.
13. "Fortjeneste pr. bog" vedrørende downloads ifølge opgørelsen oplyses at udgøre salgsprisen reduceret med en engangsudgift til layout, hvilket er efterregnet og efterprøvet.
14. "Tabt fortjeneste i alt" vedrørende downloads ifølge opgørelsen er efterregnet.
15. "I alt tabt salg" vedrørende downloads er efterregnet.
16. "I alt tabt fortjeneste" vedrørende downloads er efterregnet.

Vi har fundet følgende forhold:

1. "Antal trykte bøger" ifølge opgørelsen er i overensstemmelse med opgørelse ifølge skrivelse af 6. juli 2015 fra Advokat Mads Jørgensen, JSLaw.
2. "Solgte bøger/sæt" ifølge opgørelsen er sammen med opgørelse ifølge skrivelse af 6. juli 2015 fra Advokat Mads Jørgensen, JSLaw.
3. "Sagsøgtes salgspris" på trykte bøger ifølge opgørelsen er sammen med opgørelse ifølge skrivelse af 6. juli 2015 fra Advokat Mads Jørgensen, JSLaw.
4. "Vor salgspris" på trykte bøger ifølge opgørelsen sammenholdt med salgspriser ifølge hjemmeside for Martinus Instituttet pr. den 6. februar 2016.
5. "Tabt bruttosalg" vedrørende trykte bøger ifølge opgørelsen er efterregnet.
6. "Tabt fortjeneste pr. bog/sæt" trykte bøger ifølge opgørelsen oplyses at udgøre 50% af salgspri-sen, hvilket er efterregnet og efterprøvet. Vi har modtaget dokumentation produktionspriser, og har på baggrund heraf beregnet en gennemsnitlig avance på 68% det samlede antal trykte bøger. Avancen er således dokumenteret højere end det i opgørelsen anførte.
7. "Tabt fortjeneste i alt" vedrørende trykte bøger er efterregnet.
8. "I alt tabt salg" vedrørende trykte bøger er efterregnet.
9. "I alt tabt fortjeneste" vedrørende trykte bøger er efterregnet.
10. "Antal downloads" ifølge opgørelsen er sammenholdt med opgørelse ifølge skrivelse af 6. juli 2015 fra Advokat Mads Jørgensen, JSLaw.
11. "Vor salgspris" på downloads ifølge opgørelsen er sammenholdt med salgspri-ser ifølge hjemmeside for Martinus Instituttet samt øvrige webshops pr. den 6. februar 2016. Prisen er kr. 150 pr. bog (tidligere anvendt pris på kr. 1.050 var fejlagtigt pr. bog = 7 bøger). Det var ikke muligt at finde priser vedrørende "Logik" og "Bisættelse" på hjemmesiden.
12. "Tabt bruttosalg" vedrørende downloads ifølge opgørelsen er efterregnet.
13. "Fortjeneste pr. bog" vedrørende downloads ifølge opgørelsen oplyses at udgøre salgspri-sen re-duceret med en engangsudgift til layout, hvilket er efterregnet og efterprøvet. Vi har modtaget dokumentation for engangsudgif-ter fordelt på e-bøger, herunder timeopgørelse for layout. Avancen er således

dokumenteret højere end det i opgørelsen anførte.

14. ”Tabt fortjeneste i alt” vedrørende downloads ifølge opgørelsen er efterregnet.

15. ”I alt tabt salg” vedrørende downloads er efterregnet.

16. ”I alt tabt fortjeneste” vedrørende downloads er efterregnet.

Da ovennævnte arbejdshandlinger hverken er revision eller review i overensstemmelse med internationale standarder om revision eller review og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning, udtrykker vi ikke nogen grad af sikkerhed om opgørelsen.

Hvis vi havde udført yderligere arbejdshandlinger, revideret eller udført review og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning, kunne andre forhold være fundet og rapporteret til Dem.

Vores erklæringer udelukkende udarbejdet med det formål, der er nævnt i denne erklærings første afsnit og til Deres brug, og den må ikke bruges til noget andet formål eller videregives til nogen anden. Erklæringen vedrører kun de forhold, der er nævnt ovenfor, og kan ikke udstrækkes til at omhandle opgørelsen som helhed.”

Sagsøger har endvidere udarbejdet følgende tabsopgørelse i relation til sagsøgers bogsalg:

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
BOGSALG							
(alle beløb er uden moms)							
Bøger, CD og symboler	375.715	315.658	287.398	305.874	246.311	194.152	347.486
Ny udgivelser	0	0	0	0	-6.192	-6.192	-114.192
Salg renset for nyudgivelser	375.715	315.658	287.398	305.874	240.119	187.960	233.294
Estimeret salg til "gamle" priser					246.311	269.656	482.619
1) PRISEFFEKT - Mistet omsætning grundet prisnedsættelse					0	75.504	135.133
Bogsalg før piratudgivelse (årlig gennemsnit)					321.161	321.161	321.161
Estimeret salg til "gamle" priser renset for nyudgivelser					240.119	263.464	368.427
2) MÆNGDEEFFEKT - Mistet omsætning (til "gamle" priser) grundet færre solgte styk					81.042	57.698	-47.266
1 + 2 Samlet mistet omsætning (PRISEFFEKT + MÆNGDEEFFEKT)					81.042	133.201	87.867
Produktionsomkostning procent					-23%	-32%	-32%
Produktionsomkostninger (kun beregnet på MÆNGDEEFFEKT)					-18.640	-18.463	15.125
Netto indtægt mistet					62.403	114.738	102.992

						KROMANN REUMERT	
						Bilag: 103	
2013	2014	2015	2016	2017	2018	2010 - 2018	
205.188	197.355	363.928	191.852	181.586	289.096	2.216.954	
-61.192	-53.152	-139.920	-24.480	-19.680	-187.200	-612.200	
143.996	144.203	224.008	167.372	161.906	101.896	1.604.754	
284.983	274.104	505.456	266.461	252.203	401.522	2.983.315	
79.795	76.749	141.528	74.609	70.617	112.426	766.361	
321.161	321.161	321.161	321.161	321.161	321.161	2.890.451	
223.791	220.952	365.536	241.981	232.523	214.322	2.371.115	
97.370	100.209	-44.374	79.180	88.638	106.839	519.336	
177.165	176.958	97.153	153.789	159.255	219.265	1.285.697	
-32%	-32%	-32%	-32%	-32%	-32%		
-31.158	-32.067	14.200	-25.338	-28.364	-34.188	-158.894	
146.007	144.891	111.353	128.452	130.891	185.077	1.126.804	

Der er under sagen dokumenteret sagsøgers rådsmeddelelse fra marts 2010, delvist optaget i sagsøgers tidsskrift "Kosmos":

"Kort information fra rådet om piratudgivelse af Livets Bog

På et privat forlag er der februar 2010 udkommet en piratudgivelse af førsteudgaverne af Livets Bog 1-7 i en faksimileudgave. Denne udgivelse er en grov krænkelse af Martinus Instituts ophavsret til hele Martinus' værk. Martinus Institut har påtalt krænkelsen over for udgiveren og opfordret om at udgivelse, distribution og salg ophører umiddelbart.

Efter grundige overvejelser er rådet kommet frem til at undlade retsforfølgelse af overtræderen. Denne beslutning er taget for at værne om den fredelige atmosfære inden for sagen. At arbejde for fred og forsonlighed var det, Martinus igen og igen pointerede som kernen i vores arbejde for den nye verdenskultur. Derfor anså Martinus ikke retsforfølgelse som ønskeværdigt, men udelukkede dog ikke benyttelse af retsvæsenet som samfundets i øjeblikket nødvendige redskab. Samtidig ønsker rådet at prioritere flest mulige ressourcer til Idealfondens formål: at bevare de originale værker, oplyse om dem og gøre dem tilgængelige for interesserede i betryggende form.

I rådets overvejelser omkring denne sag er indgået et juridisk notat fra en advokat med speciale i ophavsret. I notatet bekræftes, at der er tale om grove krænkelse af ophavsretten. Det fremgår samtidig af notatet og af den generelle juridiske rådgivning vi har modtaget, at der vil blive lagt beslag på betragtelige økonomiske og menneskelige ressourcer i forbindelse med en retsproces.

I stedet for en opslidende og formentlig langvarig retsproces vælger vi at benytte Martinus Instituts ressourcer på det fortsatte arbejde med at gøre Martinus' værk tilgængeligt på hjemmesiden på flere og flere sprog, ved bogud-

givelser under titlen Det Tredje Testamente, ved fortsatte udgivelser af hidtil upubliceret materiale, gennem vores fortsatte informationsarbejde med kurser og undervisning og i det hele taget ved at styrke Instituttets rolle som indehaver af originalkilden til Martinus' samlede værk.

Vi vil understrege, at Martinus Institut ikke mister ophavsretten til Martinus' værk, selv om der ikke føres retssag i forhold til denne overtrædelse. Vi vil samtidig ikke udelukke, at der på et senere tidspunkt kan tages retslige skridt for at beskytte ophavsretten.

Vi vil her benytte lejligheden til at opfordre alle interesserede til at overholde og værne om ophavsretten så sagen kan udvikles i harmoni med Martinus ønsker og tanker.

I Kosmos nummer 4 – 2010 kommer rådet med yderligere information."

I tidsskiftet Kosmos, nr. 4 fra 2010 fremgår blandt andet:

"Information fra rådet:

...

Formidlingen af Martinus Åndsvidenskab *Det tredje Testamente* er gået ind i en ny fase med fokus på det internationale. Vi understøttede det ved at oversætte instituttets nye hjemmeside til stadig flere sprog og ved at sælge bøgerne internationalt via vor netboghandel shop.martinus.dk. Der er allerede solgt Martinus-bøger via internettet til store dele af verden. Den nye hjemmeside er foreløbigt ude på dansk, engelsk, svensk og spansk, og den tyske version er på vej.

Digitale udgaver af *Det Tredje Testamente* kan endvidere læses online via hjemmesiden. Efterhånden vil instituttets hjemmeside og onlinelæsning blive tilgængelig på de mere end 20 sprog, hvortil dele af Martinus' værk er oversat. På den måde vil mennesker over hele verden få en let adgang til at stifte bekendtskab med indholdet af Martinus Åndsvidenskab.

Piratudgivelse af historiske bøger

Da Martinus i sin tid overdrog ophavsretten til instituttet, var det for at instituttet skulle bevare de originale værker, oplyse om dem og gøre dem tilgængelige for interesserede i betryggende form.

Der er for nylig på privat basis udgivet en faksimileudgave af de trykte førsteudgaver af *Livets Bog 1-7*. Martinus Institut har ikke givet tilladelse til denne udgivelse og har påtalt krænkelsen af instituttets ophavsret over for udgiveren. En kort information om dette kan læses på instituttets hjemmeside www.martinus.dk.

Martinus foretog rettelser, efter at bøgerne var udkommet første gang. I det løbende arbejde med teksterne opfangede han i samarbejde med sine medarbejdere div. fejl og mangler, som blev rettet i de nye udgaver af bøgerne, der

blev udgivet i hans levetid. I sidste del af 1970'erne besluttede Martinus, at hele værket skal fremstå tydeligt for verden som *Det Tredje Testamente* med symbolerne ”lyset” og ”mørket” på bøgernes for- og bagside. Førsteudgaverne er således ikke de sidste udgaver, der udkom i Martinus' levetid – de er at betragte som historiske udgaver. De blev gennem årene som nævnt, efterfulgt af flere tilrettede genudgivelser fra instituttet, indtil bøgerne i 1981 officielt blev publiceret som *Det Tredje Testamente*, hvilket markeredes både i deres ydre og inde i bøgerne.

Alle korrekturrettelser fra udgave til udgave bliver dokumentet elektronisk af instituttet. Se evt. *Kosmos* nr. 3/2009 og hjemmesiden: www.martinus.dk/da/martinus-institut/vaerket/besvarelse-og-behandling-af-vaerket.

De hvide bøger

Det var Martinus' version, at hele *Det Tredje Testamente* med tiden skal bestå af en serie af hvide indbundne bøger, som har stjernesymbolet i guldtryk på forsiden. Bøgerne skal samtidig have et omslag med de nævnte symboler ”lyset” og ”mørket” på for- og bagside. Da *Det Tredje Testamente* skulle udgives første gang på Borgens Forlag, måtte Martinus imidlertid af økonomiske grunde vælge en enklere løsning, hvor bøgerne blev udgivet i paperback-udgave med symbolerne trykt direkte på for- og bagside.

Vi har hele tiden været opmærksomme på den fremtidige vision, og vi arbejder på, at bøgerne får den ønskede udformning – også på de øvrige sprog. Vi er også opmærksomme på en anden fremtidsudsigt: Den stærke fremmarch i markedet for digitale e-bøger og digitale boglæsere gør det muligt, at e-bøger bliver mere efterspurgt end papirbøger. Samtidig er det tænkeligt, at vi i fremtiden udover de ”hvide bøger” også fremstiller billigere pocketudgaver – alt efter de interesseredes behov. Måske kommer det til at falde sammen med en tid, hvor Martinus Institut gennem bogsalget får betydelige indtægter til dækning af fremtidens skolebyggeri mv., sådan som Martinus forudså det.

Vi vil appellere til alle sagens venner om at hjælpe med at beskytte Martinus' værk ved altid at henvise til originalkilden. Se evt. hjemmesiden: www.martinus.dk/da/martinus-institut/oplysningsarbejde/copyright/

Forklaringer

Der er afgivet forklaring af Jacob Kølle Christensen, Willem Johannes Kuijper, Ruth Olsen, Søren Ingemann Larsen, Jan Langekær og Rolf Elving.

Jacob Kølle Christensen har forklaret blandt andet, at han er medlem af sagsøgtes bestyrelse og i forbindelse hemed bestrider en række tillidshverv i relation til sagsøgtes virksomhed. Han har klart den vurdering, at det anlagte søgsmål under nærværende sag er i overensstemmelse med de retningslinjer og de udsagn, som Martinus har givet udtryk for, og spørgsmålet herom har været behandlet og overvejet nøje i sagsøgers bestyrelse. Forud for sagsanlægget blev de sagøgte anmodet om at stoppe den virksomhed, som krænker sagsøgers rettigheder, men der kunne ikke opnås en aftale herom. Han er ligeledes af den opfattelse, at sagsøgers virksomhed sker i overensstem-

melse med Martinus' ønsker og direktiver. 1. udgaven af Livets Bog, der er genudgivet af sagsøger i indeværende år, har altid været tilgængelig for offentligheden. De fremlagte tabsopgørelser er egne opgørelser, hvortil kommer den fremlagte revisorerklæring. Opgørelserne viser det manglende salg som følge af de sagsøgtes ophavsretlige krænkelse og er udarbejdet ud fra de oplysninger, der er modtaget om de sagsøgtes salg, samt for sagsøgers eget salg. Opgørelsernes beregninger er efter hans opfattelse foretaget konservativt og ud fra et forsigtighedsprincip. Som en konsekvens af de sagsøgtes krænkelse har sagsøger måttet sænke sine egne priser på blandt andet de bøger, som sagsøger udgiver og sælger. Sagsøgers prispolitik har altid været den, at der skulle sælges billigst muligt, men således at fundatsformålet kan opfyldes. Sagens bilag 103 er en beregning af påvirkningen på sagsøgers bogsalg som følge af de sagsøgtes aktiviteter. De sagsøgtes salgspriser har været på halvdelen af sagsøgers oprindelige priser, hvorfor sagsøger har måttet foretage en prisreduktion på 28 %. Det er den samme "kundekreds", som sagsøger og de sagsøgte har solgt til og fortsat sælger til, idet de sagsøgte har fortsat deres virksomhed efter rettens dom den 11. december 2014. Det er hans indtryk, at der er en stigende interesse for Martinus' tanker og lære og dermed et samlet stigende salg af materiale relateret til det Det Tredie Testamente. Sagsøger har på intet tidspunkt tilladt de sagsøgte at foretage udgivelse eller offentliggørelse, hvor sagsøger er indehaver af de ophavsretlige rettigheder. Det er vigtigt for sagsøger, at de sagsøgtes krænkelse af sagsøgers rettigheder ophører, hvilket også er baggrunden for de nedlagte påstande om udlevering af materiale og offentliggørelse af rettens domme.

Willem Johannes Kuijper har supplerende forklaret blandt andet, at han fortsat er rådsformand. Han deltog i forbindelse med udfærdigelse af instituttets love. Der var et stort forarbejde i forbindelse hermed, hvor Martinus selv deltog indtil sin død. Det er rigtigt, at bøger og andet materiale skal sælges så billigt som muligt, men det er også sådan, at der skal være en økonomisk balance på den samlede økonomi, som salget af bøger m.v. skal bidrage til. Martinus var også af den opfattelse. Sagens bilag S, ekstrakten side 251, 2. afsnit, er udtryk herfor. Det er også i overensstemmelse med Martinus, at der kan foretages mindre justeringer i de enkelte bogudgaver, eksempelvis i forbindelse med stavfejl, men det må ikke have betydning for det indholdsmæssige. Referatet af torsdagsmødet den 29. januar 1976, sagens bilag AH, er i overensstemmelse hermed. Torsdagsmøderne udgør en del af det grundlag, som lovene bygger på, og lovene afspejler også den ovenfor gengivne adgang til mindre justeringer. Vidnet henviser i den forbindelse også til det anførte, ekstrakten side 230, nederst. 1. udgaven af Livets Bog har også fejl i forhold til Martinus' originale manuskript, eksempelvis sættefejl, og sådanne fejl kan rettes. Det er også i overensstemmelse med Martinus at føre nærværende sag. Der har aldrig været indgået aftaler med de sagsøgte i relation til sagsøgers ophavsrettigheder.

Ruth Olsen har supplerende forklaret blandt andet, at hun nok efter rettens dom i 2014 har solgt 40-50 eksemplarer af Livets Bog. Hun har aldrig tjent

penge på de foretagne bogsalg, idet det altid har været meningen, at bøgerne skal sælges billigst muligt. De salg, som hun har foretaget, er i overensstemmelse med Martinus' anvisninger og ønsker for bogsalg. Hun stoppede bogsalget omkring 2016, hvor hun ikke længere havde bøger på lager til salg. Hun var redaktør for Den ny Verdensimpuls i årene 2001-2010, hvorefter Jan Langekær blev redaktør. Omkring 2001 modtog hun et brev fra instituttet, hvorefter hun kunne medtage artikler og andet materiale, hvor instituttet havde de ophavsretlige rettigheder, i bladet. Nogle af artiklerne modtog hun også fra instituttet. Da instituttet nu har nyudgivet 1. udgaven af Livets Bog, er der ikke længere behov for andres publicering heraf. Hun kender de øvrige sagsøgte, men de har ikke haft et egentligt samarbejde.

Søren Ingemann Larsen har supplerende forklaret blandt andet, at baggrunden for hans handlinger i forbindelse med tilgængeliggørelsen af Martinus' værker er som tidligere forklaret. Efter hans opfattelse har sagsøger fortabt sine ophavsretlige rettigheder, idet disse ikke er blevet administreret i overensstemmelse med Martinus' ønsker og direktiver herfor. Han fortsatte sine aktiviteter efter dommen af 11. december 2014. Han kan ikke angive, hvor mange downloads, der har fundet sted. Han har ikke haft nogen fortjeneste i forbindelse hermed, men har alene haft udgifter og anvendt tid, som han ikke på nogen måde er blevet kompenseret for. Hans aktiviteter startede omkring 2007. Hjemmesiden er hans egen idé, og man kan ikke sige, at de sagsøgte har handlet fælles. Det er hans søn, som har lavet grundlaget for opgørelsen, ekstrakten side 103-117, men han har ikke indsigt heri og kan ikke med sikkerhed sige, om den er retvisende. Rådsreferaterne, ekstrakten side 312 f, har han modtaget fra Rolf Elving. Han har ingen ophavsretlig aftale med sagsøger herom. Materialet indeholder efter hans opfattelse ikke fortrolige eller personlige oplysninger. Han har i relation til materialet, ekstrakten side 313, modtaget en lydoptagelse af en varighed på ca. 10 minutter, som efter hans opfattelse ikke kræver tilladelse til videreformidling. Symbolet, som fremgår af tillægsekstrakt 2, side 43, er et gammelt symbol, som han har set på et messehagel, og som der derfor ikke kan være forbundet rettigheder til. Han har ingen ophavsretlige aftaler med sagsøger.

Jan Langekær har supplerende forklaret blandt andet, at baggrunden for de skete udgivelser er som tidligere forklaret. Hans handlinger, som ikke er sket efter aftale med andre, er samvitighedsmæssigt begrundet, og han har haft flere drømme, hvori Martinus har påskyndet ham til at gøre, som han har gjort. Han anser sine handlinger som udtryk for nødværge til beskyttelse af Martinus' værker. Det har ikke medført nogen fortjeneste for ham. Tværtimod har han i forbindelse med udgivelserne afholdt udgifter på 9-10 millioner kroner, ligesom et stort antal personer har udført frivilligt og ulønnet arbejde i forbindelse hermed. Sagsøgers nye 1. udgave af Livets Bog anser han som en forvanskning af den originale 1. udgave, idet der er fejl i stavemåden på forsiden, ligesom der er tilføjet 2 tillæg. Fremkomsten af den nye udgave på et tidligere tidspunkt end sket ville således formentlig ikke have medført en ændring af hans egne handlinger. Der har været afholdt 20-25 messer efter

2015, men der er ikke solgt ret meget siden 2015. Det nuværende boglager er således stort set af den størrelse, som det fremgår af ekstrakten side 101. Det er rigtigt, at han blev redaktør af Den ny Verdensimpuls efter Ruth Olsen for cirka 1½ år siden. Han har ingen ophavsretlige aftaler med sagsøger. Han har stillet bøger til rådighed for den udstilling, som er medtaget i tillægsekstrakt 2, side 55- 59.

Rolf Elving har forklaret blandt andet, at han har været personlig elev hos Martinus. De boede også i samme hus i en årrække, idet han rådede over et værelse i Martinus' hus. De havde gennem årene et tæt forhold, og de kendte hinanden frem til Martinus' død. På den måde har han opnået en stor indsigt i Martinus' tanker. Han var med i "Overgangsrådet" og har været rådsmedlem i årene 1979-1986. Han trådte ud af rådet på grund af uenighed i relation til instituttets forvaltning af åndsvidenskaben. Det har været drøftet mange gange med Martinus, om der kunne ske rettelser bøgerne. Martinus gav i forbindelse hermed meget tydeligt udtryk for, at der efter hans død "ikke kunne laves så meget som et komma om", og at Det Tredie Testamente var et færdigt værk, "som der ikke skulle pilles ved". Martinus' holdning hertil var velkendt i Rådet. Baggrunden herfor var blandt andet den, at der ikke skulle herske nogen tvivl om bøgernes ophav og indhold. Vidnet henviser i forbindelse hermed til indholdet af institutlovene, ekstrakten side 239, næst sidste rubrik, og sagens bilag S, ekstrakten side 250, midt. Han er enig i det markerede, ekstrakten side 128. Han er ikke bekendt med, hvem der er indehaver af domænet det-tredie-testamente.dk. Det er rigtigt, at han har videregivet rådsreferater til Søren Ingemann Larsen, men har ikke den opfattelse, at disse indeholder fortrolige eller personlige oplysninger.

Parternes synspunkter

Sagsøger har i påstandsdokument af 10. september 2018 blandt andet anført følgende:

"Hovedanbringender

1. Der henvises til Københavns Byrets deldom af 11. december 2014, hvoraf det fremgår, at Åndsvidenskabsforlaget, Kosmologisk Information, martinus-webcenter.dk, DTT og Livets Skole uberettiget har udnyttet sagsøgers ophavsretligt beskyttede værker.
2. Med henvisning til deldommen gøres det gældende, at Åndsvidenskabsforlaget, Kosmologisk Information, DTT og Livets Skole endeligt skal fjerne de ulovlige eksemplarer, som henholdsvis Åndsvidenskabsforlaget, Kosmologisk Information, DTT og Livets Skole er ansvarlig for, fra handelen samt udlevere dem til sagsøger, jf. ophavsretslovens § 84.
3. Herudover gøres det gældende, at sagsøger er berettiget til et rimeligt

- vederlag, erstatning og godtgørelse for Åndsvidenskabsforlagets, Kosmologisk Informations, martinus-webcenter.dk's, DTT og Livets Skoles retsstridige udnyttelse af værkerne, jf. ophavsretslovens § 83.
4. Sagsøger har opgjort sit tab til ca. DKK 7.500.000 (bilag 74). Tabet er opgjort som sagsøgers tabte fortjeneste baseret på sagsøgte faktiske salgstal ved den uberettigede udnyttelse af værkerne. Idet sagsøger ønskede at skære sagen til og undgå en længere skriftveksling om tabssopgørelsen, valgte sagsøger allerede i sit processkrift af 15. december 2015 at reducere sit krav til et samlet beløb skønsmæssigt fastsat til DKK 1.000.000. Til understøttelse af sagsøgers opgørelse er fremlagt revisorerklæring (bilag 79). Sagsøger har yderligere dokumenteret nedgangen i salget af sagsøgers udgivelser efter fremkosten af de sagsøgte ulovlige kopier (bilag 84).
 5. Det bemærkes, at det påståede beløb inkluderer såvel sagsøgers krav på rimeligt vederlag, erstatning for yderligere skade og godtgørelse, hvorfor en erstatning på DKK 1.000.000 svarende til ca. 13 % af den tabte fortjeneste må anses som et særdeles rimeligt samlet beløb for den skete krænkelse. En række tab er end ikke medtaget i opgørelsen (bilag 74), da sagsøger fx ikke har opgjort et tab for flere af de digitale kopier af værker, som sagsøger ikke selv sælger digitalt.
 6. Der henvises endvidere til korrespondance med sagsøgte tidligere advokat Mads Jørgensen vedrørende upload af ulovligt materiale på www.yumpu.com (bilag 75). Dette er blot et eksempel på den omfattende skadevirkning, som de sagsøgte uberettigede brug har påført sagsøger.
 7. Der er ikke belæg for at nedsætte sagsøgers kompensationskrav med henvisning til sagsøgers forvaltning af sine rettigheder, jf. deldommen af 11. december 2014.
 8. Sagsøgers manglende opfyldelse af de i de sagsøgte processkrift C af 22. januar 2016, s. 3-19, 20-22 og 27-28 fremsatte provokationer kan ikke tillægges processuel skadevirkning, herunder således at de pågældende citater og de sagsøgte fortolkning heraf skal lægges til grund som "*dokumenterede fakta*", idet der ville være tale om bevisførelse uden betydning for sanktionsspørgsmålene efter deldommen af 11. december 2014, jf. retsplejelovens § 341.
 9. Der foreligger ikke noget implicit samtykke fra sagsøger til de af de sagsøgte foretagne krænkelse, lige som sagsøger på intet tidspunkt har fraskrevet sig retten til at afkræve nogen af de sagsøgte rimeligt vederlag, erstatning og godtgørelse for krænkelse.
 10. De sagsøgte er solidarisk ansvarlige for betaling af det krævede be-

løb, da de har foretaget i hvert fald de væsentligste og betydeligste af de handlinger, der blev pådømt under den første delhovedforhandling, i fællesskab, lige som de hele vejen igennem det langvarige sagsforløb har optrådt i fællesskab - hvilket de fortsat gør (bilag 83a-b og 89a-b) - og med fælles advokat, og fra et tidspunkt også under betegnelsen "firkløveret" (bilag 80-81). Måtte retten mod forventning ikke være enig heri, er der for fuldstændighedens skyld nedlagt en subsidier betalingspåstand, hvorefter det overlades til rettens skøn at fastsætte en alternativ hæftelsesfordeling.

11. Åndsvidenskabsforlaget, Kosmologisk Information, martinus-webcenter.dk, DTT og Livets Skole skal endvidere for egen regning offentliggøre både deldommen og den endelige dom i nærværende sag, jf. ophavsretslovens § 84a.
12. Vigtigheden af, at sagsøger får medhold i sine påstande understreges af, at de sagsøgte også efter deldommen af 11. december 2014 fortsætt-
 ter med at krænke sagsøgers rettigheder og endog foretager nye krænkelse (bilag 82a-d, 83a-b, 86 og 87-89b. At sagsøger har valgt ikke også at anlægge forbudssag mod de sagsøgte for krænkelse, kan ikke komme sagsøger til skade i forhold til de af sagsøger nedlagte påstande i denne sag.
13. Der foreligger ikke objektive ansvarsfrihedsgrunde i form af nødværge, nødret, negotiorum gestio eller samtykke, der skulle indebære, at der ikke gives sagsøger medhold i de nedlagte sanktionspåstande.
14. Dom efter de nedlagte sanktionspåstande er ikke i strid med artikel 9 eller 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (bilag 85)."

De sagsøgte har i påstandsdokument af 18. januar 2018 blandt andet anført følgende:

"Hovedanbringender

...Til støtte for den under A i nedlagte påstand gøres gældende,

at retten bør undlade at udnytte den fakultative adgang til at meddele pålæg over for de sagsøgte om fjernelse af eksemplarer fra handlen i medfør af ophavsretslovens § 84, idet de sagsøgte via deres offentliggørelse har varetaget den interesse, som sagsøger efter fundatsen burde have varetaget – nemlig at sikre, at den store personkreds, der lever efter Martinus' verdensopfattelse, har en for dem essentiel adgang til det originale kildemateriale, og

at meddelelse af pålæg grundet sådanne konkrete omstændigheder ikke er rimeligt.

Til støtte for de under A ii og A iii nedlagte påstande gøres gældende,

at de sagsøgte ikke er erstatningsansvarlige og/eller pligtige at betale rimeligt vederlag grundet tilstedeværelsen af objektive ansvarsfriheds grunde,

at sagsøger har misbrugt sin ophavsret til at tilsidesætte pligten i medfør af fundatsen overfor den interesserede offentlighed til at publicere Det Tredie Testamente ("Værket") i dets oprindelige form,

at adgang til Værket på et varigt medie er af afgørende betydning for den store personkreds, der studerer Martinus' værker og lever efter hans verdensopfattelse,

at de sagsøgtes handlinger følgelig har været berettigede ud fra synspunkter om nødret, nødværge eller negotiorum gestio-lignende betragtninger, da de sagsøgte via deres offentliggørelse af Værket blot har varetaget den interesse, som sagsøger efter fundatsen burde have varetaget,

at sagsøger endvidere er afskåret fra at afkræve rimeligt vederlag og erstatning fra de sagsøgte, da det meget klart fremgår af referaterne og udskrifterne af drøftelserne på bestyrelsesmøderne i årene forud for Martinus' død, at det var hans udtrykkelige ønske, at sagsøger skulle være meget tilbageholdende med at retsforfølge ophavsretlige krænkelse af Værket,

at dette i særdeleshed gælder krænkelse foretaget i en "god mening",

at Martinus selv giver eksemplet, at man ikke ville have noget imod, at en tredjemand udgiver en "popudgave" af Værket,

at Martinus utvivlsomt heller ikke ville anse det for en krænkelse af Værket, der skal retsforfølges, at en tredjepart (som tilfældet er det med de sagsøgte i nærværende sag) udgiver Værket i dets originale form i den omvendte situation, hvor fonden i strid med fundatsen alene udgiver en "popudgave",

at der følgelig af fundatsen og de fortolkningsbidrag, der foreligger i form af referaterne og udskrifterne af drøftelserne på bestyrelsesmøderne, må udledes et implicit samtykke til den skete publicering,

at sagsøger herudover udtrykkeligt via dennes i sagen som bilag 20 fremlagte notat offentliggjort på dennes hjemmeside i marts 2010 har fra-

- skrevet sig retten til at afkræve Åndsvidenskabsforlaget rimeligt vederlag og erstatning i anledning af dennes udgivelse af førsteudgaverne af Værket,
- at pålæggelse af pligt til at betale erstatning og/eller rimeligt vederlag er i strid med Menneskerettighedskonventionens bestemmelser om religions- og ytringsfrihed,
- at den omstændighed, at de sagsøgte alene har foretaget de omtvistede handlinger for at kompensere for sagsøgers manglende efterlevelse af dennes pligt til at sikre, at den store personkreds, der lever efter Martinus' verdensopfattelse, har en for dem essentiel adgang til det originale kildemateriale, bringer forholdet inden for rammerne af religions- og ytringsfrihedens kernebeskyttelse,
- at sagsøger følgelig i medfør af principperne i Menneskerettighedskonventionens artikel 9 og 10 under de konkrete omstændigheder ikke har krav på rimeligt vederlag endsige erstatning for de af retten fastslåede ophavsretskrænkelser, eller i hvert fald blot har krav på et beløb, der er væsentligt mindre end den nedlagte påstand,
- at sagsøger ikke har lidt noget tab ved de af de sagsøgte foretagne salg, idet køberne af de af de sagsøgte distribuerede eksemplarer af Værket netop har købt disse frem for de af sagsøger solgte eksemplarer for at få en for dem essentiel adgang til det originale kildemateriale som ikke kunne opnås på anden vis, hvorfor sagsøger antageligvis ikke er gået glip af noget salg, og idet det fremgår af bemærkningerne til lovenes § 4, stk. 5 (der er enslydende med fundatsens § 4, stk. 5) såvel som af de øvrige foreliggende fortolkningsbidrag, at der ikke må tjenes penge på Værket, der skal udgives på den billigst mulige måde,
- at de sagsøgte under alle omstændigheder skal frifindes for den nedlagte økonomiske påstand, da der ikke er grundlag for pålæggelse af solidarisk hæftelse, idet de sagsøgte er uafhængige parter, hvis handlinger er foretaget uafhængigt af hinanden, hvorfor man ikke kan i falde ansvar på et solidarisk eller et proratarisk grundlag; sagsøger må således opgøre og underbygge sit krav mod hver enkelt af de sagsøgte individuelt,
- at de sagsøgte skal frifindes for den nedlagte påstand om betaling, da der ikke er fremlagt dokumentation for det påståede krav, og
- at de i sagen som bilag 74, 79 og 84 fremlagte tabsopgørelser mv. ikke er ledsaget af nogen form for dokumentation for de oplyste fortjenester pr. bog/download, som ligger til grund for opgørelsen, endsige dokumentation for, hvorledes den meget betydelige fortjeneste, som der opereres med i bilag 74, harmonerer med den i lovene og fundatsen in-

deholdte pligt til, at Værket skal sælges billigst muligt, samt det heri indeholdte påbud om, at der ikke må tjenes penge på Værket.

Til støtte for den under A iv nedlagte påstand gøres gældende,

at retten bør undlade at udnytte den fakultative adgang i medfør af op havsretslovens § 84a til at meddele pålæg over for de sagsøgte om offentliggørelse af den afsagte dom, idet de sagsøgte via deres offentliggørelse blot har varetaget den interesse, som sagsøger efter fundatsen burde have varetaget – nemlig at sikre, at den store personkreds, der lever efter Martinus' verdensopfattelse, har en for dem essentiel adgang til det originale kildemateriale, og

at meddelelse af pålæg grundet sådanne konkrete omstændigheder ikke er rimeligt.

Endelig gøres til støtte for de nedlagte påstande gældende,

at sagsøgers manglende stillingtagen til og kommentering af de i proces skrift C gengivne og dokumenterede skriftsteder og citater og sagsøgers fortsatte afvisning af at opfylde i processkrift C fremsatte provokationer skal tillægges processuel skadevirkning for sagsøger, således at retten skal lægge de pågældende skriftsteder og citater og de sagsøges fortolkning heraf til grund som dokumenteret fakta under delhovedforhandlingen af sanktionspåstandene."

Parterne har i det væsentligste procederet i overensstemmelse med det i påstandsdokumenterne anførte, der er uddybet under hovedforhandlingen.

De sagsøgte har endvidere under sagens procedure gjort gældende, at sagsøger har udvist retsfortabende passivitet.

Sagsøger har bestridt at have udvist retsfortabende passivitet og i øvrigt protesteret mod dette anbringende, idet det først er fremsat under sagens procedure og dermed for sent.

Retten's begrundelse og afgørelse

Det lægges til grund, at sagsøger forvalter og administrerer de ophavsretlige rettigheder, som knytter sig til Martinus' værker, i det væsentlige samlet under betegnelsen "Det Tredie Testamente", herunder "Livets Bog".

Ved retten's deldom af 11. december 2014 blev det statueret, at alle de sagsøgte har foretaget krænkelse af sagsøgers ophavsretlige rettigheder.

Retten bemærker herefter, at det følger af retten's dom af 11. december 2014,

at de sagsøgte nu fremsatte anbringende om, at de sagsøgte handlinger ikke har været ophavskrænkende på grund af nødret, nødværge eller forhold, der kan henføres til reglerne om negotiorum gestio, ikke kan påkendes under denne del af sagen, idet dette anbringende i givet fald burde være gjort gældende under den del af sagen, som er afgjort. Det angivne har endvidere den konsekvens, at der ikke med begrundelse i sådanne forhold kan ske bortfald eller reduktion i sagsøgers eventuelle krav på vederlag, erstatning og godtgørelse for ikke økonomisk skade.

I forbindelse med deldommen af 11. december 2014 fandt retten, at sagsøgers ophavsretlige håndhævelse i sagen ikke strider mod Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 og 10. Disse bestemmelser findes herefter ikke at kunne føre til, at sagsøgers eventuelle krav på vederlag og erstatning skal bortfalde eller reduceres. Det samme gælder i relation til de sagsøgte anbringende om, at de sagsøgte krænkelse alene er sket, fordi sagsøgers administration og forvaltning af de ophavsbeskyttede værker udøves forkert og i strid med Martinus' ønsker, direktiver og retningslinjer herfor.

Retten finder, at der i sagen ikke foreligger oplysninger eller forhold, herunder accept eller retsfortabende passivitet, der kan føre til, at sagsøger ikke i fuldt omfang kan gøre sine ophavsretlige rettigheder gældende som følge af de skete krænkelse. I relation til de sagsøgte anbringende om, at der således ikke kan afkræves vederlag, erstatning og kompensation for ikke økonomisk skade med den begrundelse, at Martinus flere gange gav udtryk for, at der skulle udvises tilbageholdenhed med sagsanlæg, og at "popudgaver" kunne accepteres, bemærkes, at sådanne tidligere udsagn ikke har en sådan fasthed og karakter og medfører en forpligtelse, som de sagsøgte kan støtte rettigheder efter. De sagsøgte udgivelser har endvidere ikke karakter af at være popudgaver af Martinus' værker. Retten bemærker endvidere, at den under sagen fremlagte informationsmeddelelse fra 2010, optaget i Kosmos, heller ikke kan anses som et bindende tilsagn, hvorpå de sagsøgte kan støtte rettigheder. I relation hertil bemærkes særligt, at der alene refereres til en enkeltstående udgivelse, at meddelelsen ikke specifikt og udtrykkeligt relaterer sig til de sagsøgte samt at det angives, at den omtalte udgivelse klart krænker sagsøgers ophavsrettigheder. Retten bemærker, at anbringendet i givet fald i øvrigt burde være gjort gældende under den del af sagen, som blev afgjort ved deldommen af 11. december 2014. De sagsøgte anbringende om passivitet, er først fremsat under hovedforhandlingens procedure. Sagsøger har bestridt, at der er udvist retsfortabende passivitet, og i øvrigt protesteret mod dette anbringende, idet det er fremsat for sent. Retten bemærker hertil, at da anbringendet først er fremsat under proceduren af den del af sagen, som afgøres ved denne dom, findes anbringendet mod sagsøgers protest ikke at kunne gøres gældende.

De af sagsøgers ophavsretlige rettigheder, der behandles under denne sag, er omfattet af ophavsretslovens § 2. Det følger af samme lovs § 83 blandt

andet, at den, som fortsættligt eller uagtsomt krænker sådanne rettigheder, skal betale et rimeligt vederlag til den forurettede for udnyttelsen og en erstatning til den forurettede for den yderligere skade, som overtrædelsen har medført. Ved fastsættelse af erstatning skal der tages hensyn til blandt andet den forurettedes tabte fortjeneste og krænkerens uberettigede fortjeneste. Der kan foruden vederlag og erstatning fastsættes en godtgørelse til den forurettede for ikke økonomisk skade.

De sagsøgte har erkendt, at de skete krænkelser er foretaget forsættligt.

Betingelserne i ophavsretslovens § 83 for de sagsøgtes betaling af vederlag til sagsøger er således opfyldt. Det samme gælder de sagsøgtes pligt til betaling af erstatning, såfremt det kan lægges til grund, at sagsøger har lidt yderligere skade som følge af de sagsøgtes krænkelser.

Sagsøger har under sagen ikke opgjort og opdelt sit krav på vederlag og erstatning for de skete krænkelser, men påstået betaling af et samlet beløb, der tillige omfatter godtgørelse for ikke økonomisk skade, idet det samtidig herved er angivet, at der er tale om et reduceret krav. Sagsøger har til brug for fastsættelsen af et rimeligt vederlag ikke fremlagt eller fremkommet med nærmere oplysninger herom. Sagsøger har til brug for fastsættelse af erstatning fremlagt en egen udarbejdet tabsopgørelse, hvortil der knytter sig en erklæring fra statsautoriseret revisor Linea Weinreich, samt en egen udarbejdet opgørelse over mistede indtægter i relation til bogsalg. I beregningerne indgår blandt andet oplysninger om sagsøgers eget salg af rettighedsbeskyttet materiale og ufuldstændige oplysninger om de sagsøgtes salg af samme, idet ikke alt salg fra de sagsøgte er opgjort og medtaget. Sagsøgers krav på godtgørelse og erstatning må på den nævnte baggrund fastsættes samlet og skønmæssigt. Ved udøvelsen af dette skøn bemærkes, at der ikke er grundlag for at statuere, at de af sagsøger udarbejdede tabsopgørelser indeholder væsentlige eller betydende fejl. Tabsopgørelserne overstiger væsentligt sagsøgers samlede betalingspåstand. Jacob Kølle Christensen har under sagen forklaret, at de sagsøgtes rettighedskrænkelser og salg til priser, der har været på halvdelen af sagsøgers egne priser, har medført, at sagsøger væsentligt har måtte nedsætte egne salgspriser i forbindelse med blandt andet bogsalg. Der er ikke grundlag for at tilsidesætte forklaringen herom. Det bemærkes herved, at det efter sagens oplysninger og karakter må antages, at sagsøger og de sagsøgtes salg af ophavsretbeskyttet materiale i al væsentlighed retter sig mod de samme aftagere og har samme målgruppe.

På baggrund af det anførte findes sagsøgers krav på et rimeligt vederlag og erstatning samlet at kunne fastsættes i overensstemmelse med den af sagsøger nedlagte betalingspåstand.

Det findes herefter ikke fornødent at tage stilling til, hvorvidt sagsøger har krav på betaling for ikke økonomisk skade.

For så vidt angår det spørgsmål, hvorvidt de sagsøgte har pådraget sig et solidarisk ansvar for de foretagets krænkelser, bemærkes, at det kan lægges til grund, at de sagsøgte overfor offentligheden i det mindste til en vis grad har fremtrådt og ageret som en samlet eller fælles gruppe, ligesom de sagsøgte under hovedforhandlingen i forbindelse med deldommen af 11. december 2014 har forklaret, at de hver især havde bestemte arbejdsopgaver og funktioner, at der var en vis koordination mellem de sagsøgte, og at de gjorde brug af hinandens arbejde og frembringelser. Under disse omstændigheder findes de sagsøgte overfor sagsøger at have pådraget sig et solidarisk ansvar for de skete krænkelser.

Det følger af ophavsretslovens § 84, stk. 1, nr. 1 og 4, at retten ved dom kan bestemme, at eksemplarer, som krænker retten til værker eller frembringelser, skal fjernes endeligt fra handelen og udleveres til den forurettede. Da sagsøgers påstand om fjernelse og udlevering omfatter værker, der krænker sagsøgers rettigheder i henhold til lovens § 2, da de sagsøgte har erkendt, at de har fortsat deres ophavsstridende handlinger efter rettens dom af 11. december 2014, og da det ikke kan lægges til grund, at der ikke længere findes materiale, som krænker sagsøgers rettigheder, tages sagsøgers påstand i relation til disse forhold til følge, hvorved bemærkes, at foranstaltningerne herom ikke findes at være uforholdsmæssige, jf. lovens § 84, stk. 4.

I relation til sagsøgers påstand om offentliggørelse bemærkes, at det følger af ophavsretslovens § 84a blandt andet, at det ved en dom, hvorved der dømmes efter lovens § 83, kan bestemmes, at dommen skal offentliggøres i sin helhed eller i uddrag. Offentliggørelsen påhviler efter bestemmelsen krænkeren og sker for dennes regning. Idet det lægges til grund, at de sagsøgte krænkelser har pågået over en længere periode, herunder efter rettens deldom af 11. december 2014, og henset til krænkelsernes omfang, findes sagsøgers påstand om offentliggørelse at burde tages til følge, idet det dog findes tilstrækkeligt, at offentliggørelsen alene skal indeholde uddrag af de pågældende domme, herunder oplysning om dommenes datering og rettens journalnummer, parternes navne samt en gengivelse af dommenes præmisser og konklusioner.

Henset til sagens udfald findes de sagsøgte at burde betale sagsomkostninger til sagsøger.

Sagsøger har i sagens anledning afholdt udgift til retsafgift med 5.700 kr. samt har omkostning til advokatbistand. Udgiften hertil findes henset til sagens værdi, udfald, omfang og forløb samt at sagen omfatter flere sagsøgte passende at kunne fastsættes til 200.000 kr. Der forholdes herefter med sagsomkostninger som angivet nedenfor.

Thi kendes for ret:

De sagsøgte Kosmologisk Information, Kosmologisk Information v/Ruth Ol-

sen, Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation og Livets skole i Åndsvidenskab v/Jan Langekær skal endeligt fjerne de ulovlige eksemplarer af Det Tredie Testamente, som henholdsvis Kosmologisk Information, Kosmologisk Information v/Ruth Olsen, Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation og Livets skole i Åndsvidenskab v/Jan Langekær er ansvarlig for, fra handelen og udlevere disse eksemplarer til sagsøger, Martinus Idealfond.

De sagsøgte Kosmologisk Information, Kosmologisk Information v/Ruth Olsen, www.martinus-webcener.dk v/Søren Ingemann Larsen, Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation og Livets skole i Åndsvidenskab v/Jan Langekær skal in solidum og in solidum med Åndsvidenskabsforlaget v/Kurt Christiansen inden 14 dage til sagsøger betale 1.000.000 kr. med tillæg af sædvanlig procesrente fra sagens anlæg den 29. maj 2013 til betaling sker.

De sagsøgte Kosmologisk Information, Kosmologisk Information v/Ruth Olsen, www.martinus-webcener.dk v/Søren Ingemann Larsen, Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation og Livets skole i Åndsvidenskab v/Jan Langekær skal for egen regning offentliggøre uddrag af Københavns Byrets deldom af 11. december 2014 mellem parterne og uddrag af nærværende dom, idet offentliggørelsen skal omfatte oplysning om dommenes datering og rettens journalnummer, parternes navne samt en gengivelse af dommenes præmisser og konklusioner.

De sagsøgte Kosmologisk Information, Kosmologisk Information v/Ruth Olsen, www.martinus-webcener.dk v/Søren Ingemann Larsen, Fonden Det Tredie Testamente/The Third Testament Foundation og Livets skole i Åndsvidenskab v/Jan Langekær skal in solidum og in solidum med Åndsvidenskabsforlaget v/Kurt Christiansen inden 14 dage til sagsøger betale sagsomkostninger med 205.700 kr.

De idømte sagsomkostninger forrentes efter rentelovens § 8 a.

Toftager

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Københavns Byret, den 25. juli 2019.

Henriette Holleufer, retsassistent